Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Ministerstvo životního prostředí

Interpretační plán CHKO Brdy

Přílohy

Zpracovatel: Ing. Ladislav Ptáček, Jana Urbančíková

Recenzent: Mgr. et Mgr. Michal Medek

Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR

Podpořeno z Programu švýcarsko-české spolupráce.
Supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution to the enlarged European Union.

Obsah

Příloha 1 Audit zážitku návštěvníka 3

Příloha 2 Zájmy v území, cíle ochrany přírody a lesních hospodářů 13

Příloha 3 Charakteristika jednotlivých skupin návštěvníků, jejich potřeby a očekávání 16

Příloha 4 Skupiny návštěvníků, dosavadní problémy a střety, možnosti interpretace 27

Příloha 5 Omezení využití území návštěvníky 36

Příloha 6 ZDROJE interpretace 38

Příloha 7 CÍLE interpretace 41

Příloha 8 CÍLOVÉ SKUPINY interpretace – charakteristika, společné potřeby a očekávání skupin 43

Příloha 9 KLÍČOVÁ SDĚLENÍ 48

Příloha 10 Klíčová sdělení, vhodné prostředky interpretace a lokality, kde sdělení prezentovat 57

Příloha 11 Zásady dobré interpretace 60

Příloha 12 Mapy 63

Příloha 1 Audit zážitku návštěvníka

Audit zážitku návštěvníka je zpracovaný podle modelu návštěvníkovy zkušenosti publikovaný Brochu (2003, 110). Podle tohoto modelu lze zážitek návštěvníka rozdělit na několik fází.

Rozhodovací fáze

Tato fáze zážitku návštěvníka probíhá ještě před příjezdem na místo samotné

Následující tabulka shrnuje slabé a silné stránky informačních kanálů, které mohou ovlivnit rozhodování návštěvníka a vytvořit očekávání směrem k zážitku v lokalitě. Dle výzkumů je hodnocení zážitku na místě ovlivněno až ze 70 % očekáváními, s nimiž přichází. Podrobnější hodnocení mediálního obrazu území najdete v části Vnější obraz území.

Informační kanál	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Webové prezentace	Kvalitní informace na dobře vyhledatelném webu Správy CHKO Brdy, kvalitní turistické informace na webu poznejbrdy.cz o území CHKO Brdy i dalších částech Brd; Některé weby uvádějí i informace o omezení pohybu pro návštěvníky-icbrdy	Oficiální portály krajů a CzechTourismu zatím podávají nedostatečné informace Chybí informace o omezeních na území bývalého vojenského újezdu na populárním webu poznejbrdy.cz
Tisk	Články v novinách a časopisech dosud většinou vytvářejí realistický obraz podmínek návštěvy, včetně zmínek o probíhající pyrotechnické očistě či chybějícím značení	
TV	Program Toulavá kamera vytváří realistický obraz území a podmínek jeho návštěvy	

Informační kanál	Silné stránky	Slabé stránky
Turistická informační centra (TIC)	Personál TIC v okolí CHKO je příjemný, ochotný a snaží se poradit K dispozici je podrobný brožovaný průvodce oblastí, podrobná turistická mapa a cykloturistická mapa Dá se koupit několik obrazových publikací s kvalitními fotografiemi a publikace s autentickými příběhy dokreslujícími obraz regionu	Omezená nabídka levnějších kvalitních tištěných materiálů běžně dostupných návštěvníkům
Směrovky		Hnědé standardní značky upozorňující na CHKO Brdy a nejvýznamnější turistické cíle dosud chybí (z dálnice značeno pouze Hornické muzeum Příbram) Značky navádějící návštěvníky na záchytná parkoviště většinou chybí, složitější je i orientace uvnitř měst a obcí

Doporučení pro plánování:

- pokračovat v aktivní spolupráci s tištěnými i elektronickými médii s cílem podávat ucelené informace o přístupnosti území CHKO, jeho omezeních i specifickém charakteru bývalého vojenského újezdu = jde o území s minimální turistickou infrastrukturou
- po vyjasnění koncepce prezentace aktivně komunikovat se zástupci krajů a celostátní centrály cestovního ruchu, CzechTourismu, o aktualizaci jejich webových prezentací
- po vyjasnění koncepce prezentace, vydat běžnému návštěvníkovi dostupný leták informující o charakteru CHKO Brdy, významných turistických cílech a o specifických pravidlech pohybu po území CHKO
- po vybudování parkovišť a postupném budování infrastruktury (Dům přírody apod.) otestovat a případně doplnit informační /naváděcí systém v obcích (směrovky na parkoviště apod.) – je důležité, aby značení vždy otestoval člověk zvenčí, který se v obci a území nevyzná (!)

Vstupní fáze

Návštěvníka v této fázi ovlivňuje především to, jaký má v daném místě pocit „bezpečí". Formuje si ho na základě vědomí, že zde je/není vítán, snadné orientace v území a možnosti uspokojení základních fyziologických potřeb.

Informační kanál	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Základní potřeby	Občerstvení a WC se nachází pouze v obcích, mimo jádrové území CHKO – z hlediska návštěvníka se hodnocení odvíjí od jeho očekávání, pokud by přijížděl s představou, že se jedná o „normální" území se sítí míst, kde se lze občerstvit a odskočit si, byl by zklamán, naopak pokud mu vyhovuje, že je území bývalého vojenského újezdu v podstatě bez běžné turistické infrastruktury, počítá s tím a přítomnost občerstvení a WC jen po obvodu může hodnotit pozitivně	
Přivítání	K dobrému pocitu (uvítání) výrazně přispívá příjemné jednání a ochota pomoci ze strany personálu na důležitých návštěvnických místech jako jsou turistická informační centra v okolí CHKO i v jednotlivých stávajících cílech (např. muzea) území však zatím nemá logo, proto chybí jasná identita	
Orientace	V IC jsou k dispozici podrobné turistické mapy celého území V jižní části a v okrajových částech bývalého vojenského újezdu existuje standardní značení pěších tras i cyklotras V některých obcích kolem bývalého vojenského újezdu se nacházejí velké, panelové mapy (KČT i jiné) Cesty v bývalém vojenském újezdu jsou označeny jménem a na hlavních rozcestích jsou směrovky	Vnitřní část bývalého vojenského újezdu dosud nemá vyznačené trasy pro pěší ani pro cyklisty – je ale nutno dodat, že část návštěvníků to považuje jednoznačně za přednost, nikoli slabinu Často si protiřečící značení, které už neodpovídá současné situaci v terénu a pro návštěvníka je velmi matoucí. Turistické mapy jsou k dispozici, ale nejsou aktuální, platí i pro velké, panelové mapy (z doby před zrušením újezdu) Neexistuje mapa se všemi jmény cest na území bývalého vojenského újezdu U řady záchytných parkovišť po obvodu území CHKO chybí velké mapy, které by usnadňovaly návštěvníkům naplánovat trasu výletu

Informační kanál	Silné stránky	Slabé stránky
Doprava	Dobrá dostupnost území autem ze směru hlavních center – Prahy a Plzně (mimo dopravní špičky) Dobrá dostupnost hromadnou dopravou, zejména v pracovní dny Zákaz vjezdu aut na lesní cesty po celém území CHKO kromě vozidel s platným povolením, který je kontrolován + jsou nainstalovány závory	Zatím není vybudována síť záchytných parkovišť V některých výchozích bodech, např. Neředíně, Teslínech, Míšově, Nepomuku, Trokavci nejsou dostatečně kapacitní záchytná parkoviště Existující parkoviště postrádají základní služby typu WC či občerstvení O víkendech je obslužnost území hromadnou dopravou nedostatečná Problematická spádovost dopravy po obvodu do dvou krajů
Relaxace	Rozsáhlé území s množstvím zpevněných cest umožňuje najít si kout s minimem ostatních návštěvníků Na důležitých místech v jižní, i na některých v severní části CHKO, jsou lavičky nebo kryté posezení	Na mnoha místech zejména v severní části CHKO zatím chybí lavičky nebo jiná jednoduchá místa k odpočinku (kmeny) podél dlouhých úseků cest

Doporučení pro plánování:

- aktualizovat značení v území – odstranit konfliktní a matoucí značení a mapy, které přetrvávají ještě z dob vojenského újezdu, nevyznačovat zatím neexistující infrastrukturu
- území komunikovat jako jedinečné právě v tom, že na jeho území služby pro turisty nejsou a zvýraznit tuto skutečnost jako jeho přednost, aby návštěvníci přijížděli s odpovídajícími očekáváními
- poskytnout návštěvníkům zázemí turistických služeb v obcích po obvodu území, nejlépe v přímé návaznosti na parkovací plochy
- dobudovat síť záchytných parkovišť po obvodu území CHKO a vybavit je orientačními mapami, případně možností občerstvení a WC
- vydat mapu se jmény cest na území bývalého vojenského újezdu – alespoň těch, které jsou či budou součástí připravované sítě značených turistických cest pro pěší a cyklisty
- vyznačit do map trauma body a studánky alespoň v blízkosti značených tras
- udržet režim zákazu vjezdu motorových vozidel na lesní cesty a vydávat minimum výjimek a povolení, nerespektování zákazu řešit ve spolupráci s Policií ČR

- zlepšit dostupnost území o víkendech hromadnou dopravou, např. okružní linkou, která by ráno a odpoledne celé území CHKO objela a návštěvníky by rozvezla a zase svezla do center s lepším dopravním spojením a větší nabídkou služeb
- dovybavit zejména severní část území lavičkami či jednoduchými místy k odpočinku na vytipovaných místech, kde jsou naplánovány trasy pro pěší a cyklisty

Fáze navázání

Samotný zážitek na místě.

Území CHKO Brdy je rozsáhlé a nabízí celou řadu možných zážitků různým skupinám návštěvníků.

Zážitek – aktivita nebo místo	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Cyklistika	Hustá síť zpevněných cest s minimální nebo žádnou motorizovanou dopravou Čistý vzduch a krásné prostředí v celém území Spíše náročný terén, který osloví určité skupiny cyklistů	Obtížná orientace ve velké části území Místy dost rozbitý povrch cest Náročný terén zklame určité skupiny cyklistů, pokud nebudou mít o jeho náročnosti správné informace, ještě než do Brd přijedou
Pěší turistika	Hustá síť cest umožňuje dobrou dostupnost území Čistý vzduch, krásné přírodní prostředí v celém území Velká část území je bez drátů, klasických informačních panelů, stánků či restaurací Většina cest má tvrdý povrch, což může být výhoda v zimních měsících a při blátivém počasí	Obtížná orientace ve velké části území Většina cest má tvrdý povrch, který není pro pěší turistiku příliš příjemný Značné vzdálenosti mezi nástupními body na okraji území a turistickými cíli uvnitř (např. naučné stezky) – pro část pěších turistů je to ale výhoda Minimum informačních / interpretačních panelů v terénu – pro část návštěvníků je to ale výhoda Existence oblastí s dočasnou nebo trvalou pyrotechnickou zátěží, do kterých je omezen vstup

Zážitek – aktivita nebo místo	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Valdek	Dobrá dostupnost pěšky z nejbližší obce (Neřežín) Možnost odpočinku v altánku nedaleko zříceniny Základní informace o zřícenině na panelu u parkoviště Turistické značení	Nelze legálně využít kapacitní parkoviště nedaleko zříceniny a parkoviště v Neřežíně má minimální kapacitu Problém s průjezdem většího počtu aut či autobusů po úzké cestě Chaloupky-Neřežín Zákaz vstupu do areálu hradní zříceniny (návštěvníky většinou ignorovaný) Chybí možnost využít WC v místě s tak vysokou návštěvností Omezení pohybu (výstražné cedulky hranice ochranné zóny posádkového cvičiště), které není běžnému návštěvníkovi na těchto místech blíže vysvětleno
Jordán	Odlehlost a klid Objekt bunkru Benešák je zajímavý cíl a navíc se ze střechy nabízí krásný výhled do unikátní krajiny dopadové plochy	Problém s parkováním na okraji Zaječova – dochází k blokování přístupové cesty např. pro průjezd záchranářů a hasičů Odlehlost a obtížná dostupnost pro pěší Obtížná orientace – není na značené trase Nepřístupný z důvodu probíhající pyrotechnické očisty (návštěvníci zákaz nerespektují)

Zážitek – aktivita nebo místo	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Tři trubky	Relativně snadno dostupné pro pěší i cyklisty ve směru ze Strašic Jedinečný objekt, areál plánovaný pro využití pro Dům přírody Přítomnost důležitých přírodních fenoménů v nejbližším okolí (potok, louka, les, skála/kamenné moře)	Problematická možnost dojet k areálu a zaparkovat Nepřístupnost loveckého zámečku pro veřejnost Poměrně hustý provoz na úzké přístupové komunikaci od Strašic Přítomnost armádních objektů a s nimi spojená omezení pohybu (ploty, výstražné cedulky), která nejsou běžnému návštěvníkovi blíže vysvětlena V blízkosti objektu zámečku a malého parkoviště před ním je vodní zdroj a ochranné pásmo Riziko výstavby nádrže či poldru Amerika
Padrťské rybníky	Relativní dostupnost i pro pěší návštěvníky, rovinatější terén než v jiných částech CHKO Oblast nad rybníky nabízí krásný výhled do krajiny Základní informace o rybnících na panelu u laviček Možnost odpočinku na lavičkách pod stříškou u hráze	Chybí možnost využít WC v místě s tak vysokou návštěvností Je zde zdroj pitné vody (studna, která by mohla posloužit k jednoduchému občerstvení), ale je uzavřen v areálu u chaty VLS Chybí značení Matoucí orientace – zákaz vjezdu cyklistů u trasy od chaty na sever, který pro nesmyslnost nikdo nerespektuje

Zážitek – aktivita nebo místo	Silné stránky	Slabé stránky
Třemšín	Snadná orientace díky husté síti tras KČT Základní informace o místu lze získat na tabuli u laviček Nedaleko laviček je pramen, kde lze načerpat vodu Možnost odpočinku na lavičkách pod stříškou – i s vrcholovou knihou Pěkné lesní porosty v okolí, kamenné moře pod vrcholem, dochované valy	Zanikla vyhlídková věž, bez níž z vrcholu chybí výhled

Doporučení pro plánování:

- vyznačit v terénu plánované trasy pro cyklisty a pěší turisty, v místech, kde to bude možné, minimalizovat použití pásového značení naučných stezek
- alespoň na místech s nejvyšším počtem návštěvníků (např. Valdek, Padrťské rybníky) zajistit možnost WC – v případě, že se podaří najít vhodného provozovatele
- zachovat na většině území dosavadní ráz, tedy minimální turistickou infrastrukturu, minimum informačních panelů jasně komunikovat souvislosti a průběh pyrotechnické očisty (pyrotechnická zátěž je nedílnou součástí charakteru území jako bývalé vojenské oblasti a zároveň představuje v případě nerespektování i potenciální riziko), a také přítomnost dalších objektů a prostor, které návštěvníci uvidí a je kvůli nim potřeba pohyb omezit (vojenský výcvikový prostor, vojenské objekty – návštěvník vidí ploty a výstražné cedule, ale omezení už nechápe)
- dořešit možnost parkování v oblasti Valdeku, případně zajistit zde možnost WC
- najít způsob, jak legálně zpřístupnit hradní zříceninu a odstranit zákazové značky
- zvážit vhodnou formu interpretace bunkru Benešák na dopadové ploše Jordán
- vyřešit dopravní dostupnost areálu Tři trubky od Strašic způsobem, který umožní pohodlný přístup od Strašic pro pěší i ostatní návštěvníky
- obnovit vyhlídkové místo na Třemšíně, vyhlídky udržovat v dobrém stavu a zajistit z nich výhled

Fáze výstupní a odhodlání

Tyto fáze zážitku reflektují to, co si návštěvník z území odnáší – a co možná ovlivní i jeho vlastní život (vzpomínky, poznání)

S místními cíli i celým územím CHKO zatím není spojeno příliš mnoho memorabilií, tedy věcí, které by si člověk mohl odnést pro uchování vzpomínek, a které by byly pro toto území skutečně jedinečné.
Nabídka standardních turistických suvenýrů v území se různí podle návštěvnosti toho kterého místa – ať už se jedná o turistické informační centrum (města, obce) nebo turistický cíl (zde v regionu většinou muzea). Území zatím postrádá důležitý prvek pro jednotnou vizuální identitu – značku nebo logo.

Typ suvenýru	**Silné stránky**	**Slabé stránky**
Fotografie	Existuje několik kvalitních obrazových publikací o přírodních krásách i dalších zajímavostech Brd, které jsou dostupné v IC a muzeích Na řadě míst území lze pořídit jedinečné vlastní fotografie	Vysoká cena fotografických publikací, které jsou tak cenově dostupné jen omezené skupině návštěvníků
Publikace	Existují kvalitní publikace, které přibližují Brdy očima místních lidí a zprostředkovávají místní legendy, tradice i vzpomínky pamětníků	Cena většiny publikací je pro běžného návštěvníka příliš vysoká
Pohlednice	V okolí CHKO lze najít mnoho různých druhů pohlednic, které se tematicky pojí s Brdy – od přírodních zajímavostí přes houbaření až po vojenství	Žádné pohlednice zatím neprezentují CHKO jako celek, ani výjimečnost území Nabídka je vždy vázána na turistický cíl (v muzeu) nebo obec (v informačním centru) a není více rozšířena na celé území V kvalitě provedení pohlednic (a jejich přitažlivosti pro návštěvníka) jsou značné rozdíly

Typ suvenýru	Silné stránky	Slabé stránky
Standardní suvenýry	V okolí CHKO nabídka existuje a návštěvník má možnost zakoupit nejpopulárnější typy suvenýrů (turistické známky, vizitky, magnety, štítky na hole) za ceny, na které je běžně zvyklý Některé fenomény a místa, která budou spojována i s CHKO Brdy, jsou již podchycena (důlní činnost, vrch Třemšín apod.)	Žádné z těchto suvenýrů zatím neprezentují CHKO jako celek, ani výjimečnost území Šíře nabídky je vždy závislá na návštěvnosti jednotlivých cílů
Místní produkty	Místní produkty vhodné k prezentaci existují a návštěvníci je kolem sebe vidí (zajímavým příkladem jsou motivy grafik J. Čáky) Na některých suvenýrech se objevuje postava Fabiána – strážce Brd, která má v Brdech tradici a zároveň potenciál oslovit návštěvníky v souvislosti s prezentací území	Jen málo produktů je zatím cíleně nabízeno

Doporučení pro plánování:

- Vyřešit základní vizuální prezentaci území – chybí značka nebo logo, se kterým by si návštěvník území identifikoval, a které by jednoznačně zdůrazňovalo něco jedinečného a zároveň tradičního, co může návštěvník při svém pobytu v území vnímat. Nabízí se Fabián – strážce Brd, který je v území už nyní vidět a pojí v sobě několik tematických prvků charakteristických pro území – lesy (lesní duch), vojenská historie (strážce lesa a území) a přírodní bohatství (znázorňován jako postavička vyrobená z přírodnin – lišejníky, šišky), zároveň má v území tradici a přirozenou podporu, což je velmi důležité z hlediska dlouhodobé udržitelnosti a podpory jeho prezentace – *více viz Aplikační část tohoto plánu – vizuální identita*
- Vydat méně rozsáhlé a cenově dostupnější obrazové publikace, ale i pohlednice představující území celé CHKO Brdy
- nabízet suvenýry přímo prezentující celé území CHKO Brdy

Příloha 2 Zájmy v území, cíle ochrany přírody a lesních hospodářů

Zájmy a zájmové skupiny v území

V souvislosti s interpretací lze zájmy v území obecně rozdělit do 3 skupin

1. **správce území** – Správa CHKO Brdy

hlavní zájem: **ochrana přírody a krajiny v Brdech,** zachovat předměty ochrany a naplňovat tak poslání, pro které CHKO vznikla
další zájem: usilovat o pozitivní vnímání ochrany přírody veřejností

2. **hlavní hospodáři v území** – především VLS, Arcibiskupství pražské – Lesní správa, Lesy ČR, zemědělci

hlavní zájem: hospodářská činnost na území CHKO
další zájem: získávat podporu veřejnosti pro svou současnou i budoucí činnost (např. zvýšená těžba dřeva v porostech, které dosáhly mýtního věku, případně je postihla kalamita)

3. **subjekty v cestovním ruchu** – obce, destinační managementy, kraje, provozovatelé služeb v cestovním ruchu včetně muzeí apod.

hlavní zájem: využití potenciálu území z hlediska rozvoje cestovního ruchu, a tím podpora místní ekonomiky
další zájem: získání veřejné podpory pro vlastní aktivity, ať již kulturní a společenské (např. paměťová funkce muzeí), či podnikatelské.

Z hlediska dalšího rozvoje interpretace v území je důležité, aby všechny tyto klíčové skupiny mezi sebou dokázaly komunikovat s cílem zachovat jedinečnost regionu, hledaly průnik svých zájmů a možnosti spolupráce.

Společný zájem

Všechny 3 klíčové zájmové skupiny mají **společný zájem na zachování hodnot území**. K tomu však z hlediska interpretace a prezentace u každé skupiny přistupují i další zájmy, především vlastní prezentace (viz výše).

Třecí plochy

Bylo by chybou opomenout **„třecí plochy“**, tedy případy, kdy mohou být zájmy těchto skupin velmi odlišné a jít proti sobě. **Pokud nejsou** tyto odlišné zájmy **vhodným způsobem vysvětleny, mohou výrazně ovlivnit celkový dojem z prezentace území.** Vnímá je i návštěvník. **Z tohoto** důvodu se jedná nejenom o velmi důležitá, ale i zajímavá témata pro interpretaci. v Brdech jsou to konkrétně témata:

a) hospodaření v lesích (hospodářské lesy) x dlouhodobý cíl ochrany přírody týkající se změny v druhovém složení lesů v CHKO,
b) intenzita využití území z hlediska cestovního ruchu, včetně výstavby a vytváření nové návštěvnické infrastruktury,
c) hospodaření s vodou v krajině, především co se týká meliorací a protipovodňových opatření.

Cíle ochrany přírody

Nejdůležitější **dlouhodobé obecné cíle** Správy CHKO Brdy (dle plánu péče 2016-2025):

- ***zachování nezastavěnosti území,***
- ***postupná změna v druhovém složení lesů,***
- ***zachování bezlesí, zejména na dopadových plochách.***

Obecné cíle ochrany přírody **vztažené k jednotlivým předmětům ochrany**:

Předmět ochrany	**Cíl**
harmonicky utvářená převážně lesní krajina vrchoviny s bezlesými enklávami a minimálním osídlením	zachovat nezastavěnost území s vysokým podílem lesů a bezlesými enklávami
bezkolencové a pcháčové louky	zajistit odpovídající obhospodařování luk kosením nebo pastvou
vřesoviště	zachovat nebo obnovit vitalitu vřesovišť, zejména pomocí řízeného žárového managementu
rašeliniště, prameniště a mokřady a společenstva na ně vázaná (např. podmáčené smrčiny, prameništní olšiny)	zajistit odpovídající vodní režim, zamezit znečištění vod
skalní výchozy, kamenná moře a sutě a společenstva na ně vázaná (např. vegetace silikátových skal, suťové lesy)	zabránit sešlapu citlivé vegetace omezením vstupu návštěvníků
další přírodě blízká nebo přirozená lesní i nelesní společenstva a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů	zajistit příslušný aktivní management formou pastvy, vyřezáváním náletu, zachováním nebo obnovou vodního režimu, zlepšení druhové a prostorové skladby lesa
paleontologická naleziště	zajistit dohled na citlivých lokalitách, aby nedocházelo k nepovoleným zemním pracím
předměty ochrany Evropsky významných lokalit vymezených nařízením vlády č. 132/2005, které do CHKO zasahují	zajistit příslušný aktivní management, formou pastvy, vyřezáváním náletu, zachováním nebo obnovou vodního režimu

Dlouhodobé obecné cíle **práce s veřejností** (dle Plánu péče 2016-2025):

- ***trvalý zájem veřejnosti o ochranu přírodních hodnot a o šetrné hospodaření s přírodními zdroji na území CHKO a*** *podpora pro další aktivity AOPK ČR*
- ***trvalé partnerství a pozitivní spolupráce se zástupci regionu, samospráv obcí a krajů, lesníky, zemědělci a rybáři hospodařícími v krajině****, zvýšení jejich zájmu o problematiku ochrany přírody.*

Dílčí komunikační cíle související s návštěvnickou veřejností a infrastrukturou:

vysvětlit místní veřejnosti a zájmovým skupinám*, že*

- unikátnost území CHKO Brdy spočívá v tom, že uvnitř velké části území nejsou turistické služby ani jiná zástavba a že tato hodnota je zásadní pro zachování přitažlivosti a jedinečnosti Brd do budoucna. Brdy bez hospod, penzionů a chat mimo obce a města v jejich okolí zůstanou jedinečné a najdou si svůj okruh návštěvníků, kteří právě taková místa vyhledávají.

vysvětlit místní veřejnosti i návštěvníkům

- v čem spočívá hodnota bezkolencových a pcháčových luk a proč stojí za to platit z veřejných zdrojů jejich údržbu,
- v čem tkví jedinečnost člověkem vytvořených rozsáhlých vřesovišť na dopadových plochách a proč se k jejich udržení využívá žárový management, tedy postupné řízené vypalování; oheň nepochybně zahubí jednotlivce, ale dá šanci na přežití zbytku populace po řadu generací,
- čím jsou jedinečná rašeliniště, prameniště, mokřady, podmáčené smrčiny nebo prameništní olšiny a jak je může ohrozit změna vodního režimu nebo znečištění vod,

- smysl dalších opatření aktivního managementu, na něž se vynakládají veřejné prostředky, a které v určitých fázích nemusejí vypadat „pěkně“,
- proč je třeba chránit paleontologická naleziště,
- **že respektování omezení vstupu do určitých částí území CHKO Brdy přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech, tedy návštěvníků i ostatních uživatelů území.**

Cíle lesních hospodářů

Obecné cíle největších lesních hospodářů v území CHKO:

- hospodařit se svěřeným majetkem tak, aby mohl být další generaci předán ve stejném nebo lepším stavu (Vojenské lesy a statky)
- hospodařit trvale udržitelně – zachovat a zvyšovat rozlohu a kondici lesů, předat další generaci les ve stejném nebo lepším stavu, usilovat o vyvážený poměr ekonomického, sociálního a ekologického pilíře lesního hospodářství, upřednostňovat přírodě blízké hospodaření, udržet pod kontrolou škodlivé činitele (Arcibiskupství pražské – Lesní správa)

Komunikační cíle:

vysvětlit místní veřejnosti i návštěvníkům území, že:

- **převážná většina brdských lesů jsou lesy hospodářské, které je třeba pěstovat i těžit,**
- součástí lesa je i zvěř, která stejně jako ostatní živá příroda – i člověk – potřebuje klid,
- lesní cesty jsou účelové komunikace určené v prvé řadě k zajištění nezbytné péče o les, takže se na nich mohou setkat s těžkou technikou a cesty mohou být v souvislosti s prací v lese dočasně hůře sjízdné,
- chování návštěvníků lesa rozhoduje o tom, jak čisté Brdy jsou a zůstanou,
- cílem lesníků jsou zdravé, produktivní, odolné a živé lesy, přičemž pěstování lesa je dlouhodobá činnost a změny se plně projeví až s velkým časovým odstupem,
- lesy v dnešní podobě jsou výsledkem úsilí řady generací lesníků,
- **v čem spočívají možná rizika plynoucí z vojenské historie území - pyrotechnická zátěž *(VLS)*,**
- **že respektování omezení vstupu do určitých částí území bývalého vojenského újezdu Brdy přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech, tedy návštěvníků i ostatních uživatelů území. *(VLS)***

Příloha 3 Charakteristika jednotlivých skupin návštěvníků, jejich potřeby a očekávání

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
CYKLISTÉ						
ADRENALINOVÍ	mladí lidé do 35 let, většinou muži	někteří přijíždějí i z větší vzdálenosti a celou cestu absolvují na kole část ráno přijede, zaparkuje, sundá kola, navečer se vrací, naloží kola, odjede často jezdí mimo značené cyklotrasy a zpevněné cesty, jezdí i potmě s čelovkami, často využívají i nezpevněné trasy pro pěší jezdí rychle, hodně riskují, na černo budují singltreky jezdí sami, ve dvojici i v menších skupinách	1 den nebo víkend víkendy a svátky teď více i ve všední dny prázdniny	celé území, vybírají si nejnáročnější terén, většinou mimo značené trasy a zpevněné cesty	parkoviště k odstavení auta náročný terén, který je motivuje k fyzickým výkonům a prověřuje jejich odolnost, technickou zdatnost a vytrvalost	dostatek náročných terénů, kde budou moci jezdit mimo trasy a nepotkají přitom mnoho lidí terény s příchutí rizika, v dříve zakázaném území, i dnes se nabízí pohyb v zakázaných zónách (dopadové plochy apod.)

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
CYKLISTÉ – pokračování						
KONDIČNÍ	25 – 50 let, částečně i 65+, aktivní senioři, převážně muži	někteří přijíždějí i z větší vzdálenosti a celou cestu absolvují na kole část ráno přijede, zaparkuje, sundá kola, navečer se vrací, naloží kola, odjede většinou se drží značených a zpevněných cest, reagují negativně, když potkají auto v zákazu vjezdu většina jezdí pravidelně a má své stálé trasy, při návštěvě mohou objet stejný okruh i několikrát po sobě, aby najeli určitý počet kilometrů důležitý je pro ně aktivní pohyb, ale na rozdíl od adrenalinových cyklistů je pro ně důležitá spíše vytrvalost než technická náročnost často jsou z Prahy, Plzně, větších měst	1 den nebo víkend víkendy a svátky ve všední dny více i aktivní senioři	převážně zpevněné cesty volí různě náročný terén podle individuální kondice	parkoviště a u něj doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš), případně dostupnost cyklobusy funkční základní orientační systém (nemusí být rozsáhlý) informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnost a průjezdnost tras - dostupnosti některých služeb (občerstvení, opravny kol, WC, ubytování) - zajímavých akcí v regionu	klid, odpočinek od práce, možnost vyčistit si hlavu pohyb pro zdraví v přírodě, na čistém vzduchu společnost přátel volný prostor bez většího množství lidí bezpečný provoz na cestách označených jako cyklo, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) občerstvení na okraji území příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
CYKLISTÉ – pokračování						
REKREAČNÍ, POHODOVÍ	rodiny s dětmi, 40+ hodně rekreačních cyklistů jsou aktivní senioři, kteří se stále věnují nějakým sportovním aktivitám	příliš nezáleží, kolik ujedou, berou výlet jako něco pro zdraví a příležitost pobýt s rodinou či přáteli, často jedou pomalu a při jízdě si povídají rodiny s menšími dětmi přizpůsobují jízdu dětem, dělají více zastávek, vybírají si méně náročný terén, s jasnými cíli	1 den nebo víkend víkendy a svátky od 2016 více i ve všední dny prázdniny	dávají přednost rovinatějším částem území (především rodiny s dětmi), např. v oblasti Padrťské rybníky, Kolvín	parkoviště a u něj doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém (v terénu i v obcích) a dobré mapy informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnosti a průjezdnosti tras, nabídce bezpečných tras pro děti + tipy na okruhy - dostupnosti turistických služeb (občerstvení, opravny kol, WC, hřiště, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu (často vhodných i pro děti) - cenách a slevách pro seniory, rodiny a děti	klid, odpočinek v kruhu rodiny a přátel, společné zážitky odpočinek v přírodě, na čistém vzduchu bezpečný provoz na cestách, bezpečné prostředí pro děti, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) objevování přírody a krajiny poznávání historie území možnost občerstvení příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
CYKLISTÉ – pokračování						
CYKLISTÉ NA ELEKTROKOLECH	lidé různého věku, kteří nejsou zvyklí příliš sportovat a elektrokolo jim připadá jako prostředek jak se dostat i do terénu, který by jinak nezvládli	mnozí z nich příliš na kole nejezdí, ani jinak nesportují a mohou podcenit náročnost terénu a náročnost ovládání elektrokola – spousta méně zdatných cyklistů není připravena na rychlost, kterou jsou elektrokola schopná vyvinout nebo na to, že jsou těžší příliš nezáleží, kolik ujedou, berou výlet jako něco, co dělají pro zdraví od roku 2016 bude jejich počet narůstat	1 den nebo víkend víkendy a svátky prázdniny	v částech území, kde budou prezentována nějaká zajímavá místa výchozím bodem budou často půjčovny elektrokol v oblasti Brd, proto trasy z těchto míst (Rožmitál pod Třemšínem, penziony Kunc v Lázu a Příbrami, Mníšek pod Brdy apod.)	možnost zaparkovat u půjčovny elektrokol nebo v okolí (v případě, že nemají elektrokolo vlastní nebo ho nemohou přepravovat) informace o půjčovnách elektrokol, servisu a dobíjecích stojanech Jinak viz potřeby u rekreačních cyklistů	odpočinek v přírodě, na čistém vzduchu fyzická aktivita, která není příliš náročná bezpečný provoz na cestách, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) možnost občerstvení příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
PĚŠÍ						
BĚŽNÍ PĚŠÍ TURISTÉ	většinou dvojice nebo malé skupinky, zřídka jednotlivci věkově různá skupina od mladých lidí až po aktivní seniory, část tvoří rodinné skupinky, především rodiny s odrostlejšími dětmi nebo prázdná hnízda (lidé mezi 35 a 60 lety s odrostlými dětmi nebo bez dětí)	většině je příjemnější chůze po trasách mimo zpevněné cesty, malá část dává naopak přednost zpevněným trasám, protože nemají dobrou obuv na náročnější terén většinou se drží značených cest, reagují negativně, když vidí auto – v území je zákaz vjezdu většina bere čas trávený na výletě jako aktivní odpočinek a možnost pobýt a popovídat si se členy rodiny či přáteli preferují okružní trasy max. do 10km, protože většina přijíždí do okrajových částí autem, menší část se dopravuje hromadnou dopravou (u tras z bodu a do bodu B je pro ně problémem dostupnost)	víkendy, svátky, prázdniny	většinou v okrajových částech, ale podnikají i delší, několikahodinové výlety hodně v oblasti Padrťských rybníků, Kolvína, Strašic, Třemošné, Valdeku a Třemšína	parkoviště + doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém (v terénu i v obcích) informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální průchodnosti tras - dostupnosti hromadnou dopravou po obvodu CHKO - dostupnosti turistických služeb (informační centra, občerstvení, WC, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu - cenách a slevách	klid, odpočinek v kruhu rodiny, společné zážitky odpočinek v přírodě, na čistém vzduchu bezpečný provoz na cestách, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) objevování přírody a krajiny poznávání historie území příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
PĚŠÍ - pokračování						
NÁROČNĚJŠÍ TURISTÉ, KTEŘÍ ZVLÁDNOU DELŠÍ TRASY	většinou jednotlivci, dvojice, malé skupinky někdy větší skupinky členů Klubu českých turistů, kteří jsou mnohdy senioři, ale jsou v dobré fyzické kondici, zvyklí na hromadnou dopravu, skromnější infrastrukturu i služby	nebojí se náročnějších pochodů v průměru do 20km, ale i více, denně pokud se mohou spolehnout na dopravu, volí trasy z bodu a do bodu B neradi chodí celou cestu po zpevněných cestách (záleží na věku), ale velká část se drží značených cest, reagují negativně, když vidí auto – v území, kde je zákaz vjezdu většinou se dobře orientují, mnohdy i bez map a značení	víkendy, svátky, senioři i ve všední dny	po celém území větší skupiny KČT se drží stávajících vyznačených pěších tras	potřeby jsou podobné jako u běžných pěších turistů, tato skupina je však méně náročná na rozsah orientačního systému, rozsah poskytovaných služeb a další infrastrukturu	odpočinek v přírodě, na čistém vzduchu fyzická aktivita, pohyb pro zdraví bezpečný provoz na značených trasách, dodržování zákazu vjezdu motorových vozidel objevování a poznávání území příležitostně posezení, lavičky apod.
LIDÉ NA VYCHÁZCE	většinou dvojice (se psem nebo kočárkem) a malé skupinky, někdy jeden člověk se psem většinou bydlí v okolí CHKO nebo jsou tady na chalupě	vychází přímo od domu/chalupy nebo kousek jedou autem a zaparkují na okraji mají své stálé trasy často si po cestě povídají	víkendy, svátky cca 2 hodiny	rovinatější, dobře přístupné části území (především na okraji)	parkoviště + doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém pokud se ocitnou v části, kterou neznají tak dobře informace o aktuálním stavu tras, akcích, a pokud jdou s dětmi výjimečně, tak i o nabídce bezpečných tras	klid, odpočinek od práce, možnost si popovídat se členy rodiny a známými odpočinek v přírodě, na blízkém, snadno dostupném místě, na čistém vzduchu bezpečné cesty, zákaz vjezdu příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
TÁBORNÍCI						
KLASIČTÍ TRAMPOVÉ a SKAUTI	menší i větší skupinky ze současných trempských a skautských oddílů nebo starší trempové, skupinky kamarádů muži i ženy, skupinky různého věku	jezdí na celý víkend nebo více dní a nocují v území někdy mají stany, ale často nocují pod širákem, oficiální tábořiště nevyužívají oddíly většinou trasu a pobyt plánují, trempové chodí často bez konkrétního plánu, ujdou za den různý počet km, vyhledávají místa mimo trasy a bez lidí	víkendy, svátky prázdniny	celé území nepřístupná místa mimo trasy a bez lidí	místa stranou, bez lidí dostupnost místa k táboření a přístupu k vodě potřeba sdílet společné zážitky z místa, které má tradici a mnohé z nich s ním vážou vzpomínky	klid, pobyt v přírodě s kamarády prázdné, jiným hůře dostupné území, kde mohou využít své tábornické schopnosti a sdílet zážitky s ostatními
„ČUNDRÁCI“	menší i větší skupinky, většinou muži, méně ženy, různého věku, 15-60 let	jezdí na celý víkend nebo více dní a nocují v území někteří konzumují hodně alkoholu, stavějí si přístřešky, často po nich zůstávají odpadky zakládají nová ohniště, často i několik těsně vedle sebe, občas způsobují opožděné požáry chodí do nepřístupných míst, vyhledávají místa mimo trasy, bez lidí	víkendy, svátky	celé území nepřístupná místa mimo trasy a bez lidí	místa stranou, bez lidí dostupnost místa k táboření a přístupu k vodě potřeba sdílet společné zážitky z místa, ke kterému je vážou vzpomínky a strávili v něm kus života	klid, pobyt v přírodě s kamarády prázdné, jiným hůře dostupné území, které znají a „patří jim“ území, které znají lépe než ostatní a strávili v něm kus života, mají společné zážitky a vzpomínky

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
RODINY s DĚTMI						
	rodiče s dětmi, někdy prarodiče a známí	část z nich jsou cyklisté a návštěvu absolvují na kole část tvoří rodiny s kočárkem, volí krátké trasy v nenáročném terénu drží se tam, kde je zázemí (občerstvení, hřiště, krátké, okružní trasy, často do 3-5 km) zatím spíše místní lidé	víkendy, svátky rodiče na rodičovské dovolené a prarodiče s dětmi i ve všední dny zatím převážně ve chvílích volna, ale od roku 2016 bude přibývat tohoto typu návštěvníků i o prázdninách	okrajové části území převážně zpevněné cesty pouze rovinatější, nejméně náročné části území, např. Padrťská pánev a rybníky, na víkendovou procházku hodně také Valdek a Třemošná	parkoviště + doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém (v terénu i v obcích) informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnosti a průjezdnosti tras, nabídce bezpečných tras pro děti - dostupnosti turistických služeb (občerstvení, opravny kol, WC, hřiště, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu (často vhodných i pro děti) - cenách a slevách pro seniory, rodiny a děti	klid, odpočinek v kruhu rodiny, společné zážitky odpočinek v přírodě, na čistém vzduchu objevování přírody a krajiny poznávání historie území bezpečný provoz na cestách, bezpečné prostředí pro děti, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
ŠKOLNÍ SKUPINY						
	školní třídy v rámci vyučování nebo na školním výletě skupina v průměru 25 osob, ale velmi často celé autobusy (cca 50 osob)	navštěvují muzea a další organizace a instituce, které pro ně nabízejí vzdělávací nebo adaptační programy časově jsou hodně omezeni školním rozvrhem mohou být velmi hluční a bez spolupráce s jejich doprovodem i obtížně zvladatelní vybírají si nejen podle obsahu, ale i podle dostupnosti (vzdálenost i cena)	v době školní výuky, častěji v době školních výletů před prázdninami a z kraje školního roku 3 hodiny až 1 den méně pobytové programy	Padrťské rybníky, Felbabka, Hrachoviště, Jedová hora, Jindřichova skála, Valdek muzea, památky, centra ekologické výchovy a lesní pedagogiky, zatím většinou mimo území od roku 2016 se situace bude měnit a dá se předpokládat větší zájem i o výlety do území CHKO	parkoviště pro autobus + WC, orientační tabule, odpadkový koš - dostatek služeb (občerstvení, suvenýry, WC, hřiště, ubytování) tam, kde se budou pohybovat - vhodné programy a zázemí pro školní skupiny	nabídku aktivit na klíč bezproblémovou organizaci v místě zpestření školní výuky dostupné, ne příliš náročné, ale zajímavé místo pro školní výlet bezpečný pohyb po značených cestách, dodržování pravidel příležitostně posezení, lavičky apod.

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
SBĚRAČI						
houby brusinky paroží kovů/detektoráři kešek	náruživí houbaři i z větší dálky, je jich hodně převážně místní lidé fandové myslivosti a lovu, sběratelé fandové historie kešeři	cíleně za sběrem neúnavní, vydrží hledat dlouhé hodiny cíleně hledají kešky	houbařská sezona, hodně na podzim doba zrání brusinek sezóna sběru paroží celý rok	lesy, dopadové plochy, vřesoviště	parkoviště přítomnost toho, co přišli sbírat	úspěšný sběr a dobrý „úlovek“ nikdo nebude kontrolovat vstup do zakázaných ploch mimo cesty nikdo nebude kontrolovat porušování zákazu vjezdu nové území, nové kešky
MOTORISTÉ						
MOTOKROS a ČTYŘKOLKY	milovníci motosportu	jezdí za adrenalinem, nerespektují pravidla ani ostatní návštěvníky	víkendy, svátky	celé území	láká je riziko a volná, ničím neomezená jízda terénem, možnost „naštvat“ ostatní návštěvníky, být jiní	zajímavý, dostatečně rozsáhlý terén, kde mohou nerušeně jezdit, nikdo nekontroluje porušování zákazu vjezdu
BĚŽKAŘI						
	vyznavači zimních sportů, většinou lidé z okolí	pohybují se po značených trasách a vyjetých běžeckých stopách	když je sníh ½ dne až 1 den	místa, kde jsou udržovány trasy	informace o sněhových podmínkách a stavu tras důležitá je možnost zaparkovat nedaleko nástupu na trasu	aktivní odpočinek na čerstvém vzduchu, v přírodě, poblíž místa bydliště bezpečný pohyb po trasách
HOROLEZCI						
	příznivci lezení z okolí Brd	využívají skály a v CHKO zatím neoficiálně vytvořené lezecké terény, vytváří si nové trasy, mimo značené cesty	kdykoliv se dá lézt a je vhodné počasí, více víkendy a svátky	zdržují se spíše ojediněle na Mrtnické skále, Trokavecké skále nebo na Jindřichově skále	informace o lezeckých terénech, případně pravidla pro lezení přímo v CHKO	terény k lezení v blízkosti jejich bydliště, nová místa, nové území, málo lidí na skalách a v okolí, protože jsou mimo trasy

Návštěvníci	**Kdo přesně to je?** věk, skupina, odkud	**Charakteristika chování**	**Kdy jezdí** jak dlouho se zdrží	**Kam jezdí** část území, konkrétní místa	**POTŘEBY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí
JEZDCI NA KONÍCH						
	zájemci o hippoturistiku, často děti a teenageři, hlavně děvčata; jednotlivci i malé skupinky	pravidelně dojíždějí do okolních farem a jízdáren, nebo využívají jejich služeb v rámci rodinné dovolené, často jsou na farmách a v těsné blízkosti CHKO i ubytováni	místní odpoledne během týdne, ale jinak spíše o víkendu a svátcích, prázdninách	v okolí farem na okraji CHKO	funkční orientační systém v obcích i terénu, vyznačené hippostezky, kde nehrozí kolize s ostatními uživateli území informace o zajímavých místech a akcích v regionu	jízda na koni v lese, na čerstvém vzduchu, v novém území bezpečný pohyb po cestách a stezkách bez rizika střetu s motorovými vozidly
ÚČASTNÍCI AKCÍ (HROMADNÝCH)						
sportovních zájmových kulturních	orientační běžci cyklisté účastníci pochodů a vzpomínkových akcí, často bývalí vojáci a zájemci o vojenskou historii různorodá skupina, typicky v muzeu senior a vnouče (Strašice)	jezdí cíleně na akce bývalí vojáci a jejich rodinní příslušníci, rodáci z vysídlených obcí jezdí i individuálně mimo větší akce	Brdy Tour, Běhej lesy Brdy Strašická Bahna Hamernický den Dobřív, muzejní noc apod.	místa konání akcí Bahna u Strašic Dobřív, muzea aj.	parkoviště a u něj doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) kvalitní zázemí včetně občerstvení, případně i možnosti přenocovat dobře zorganizovaná a zajištěná akce s odpovídajícím zázemím a funkční orientační systém (dočasný na akci i trvalý v terénu) informace o službách (ubytování, stravování), programu a dalších akcích či místech, které je možné během návštěvy navštívit	zajímavé nebo známé prostředí setkání s přáteli na tradiční akci, nové zážitky nostalgie - návštěva míst, ke kterým mají osobní vazbu – kde byli na vojně, kde bydleli, chodili kempovat – mohou sdílet vzpomínky s vrstevníky nebo se o ně podělit (ukázat své mládí vnoučatům)

Příloha 4 Skupiny návštěvníků, dosavadní problémy a střety, možnosti interpretace

Skupina návštěvníků	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
CYKLISTÉ				
ADRENALINOVÍ	Správci i hospodáři si stěžují na: jízdu mimo značené trasy a zpevněné cesty, nelegální budování singltreků ve volném terénu jízdu volným terénem i v noci, se zapnutými světly, která ruší živočichy	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro cyklisty plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jak se mají cyklisté chovat ohleduplně k přírodě (rušení živočichů, odpadky) i ostatním návštěvníkům (kolize s pěšími i cykloturisty) – Kodex terénního cyklisty ČEMBA Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel a s jakými vozidly se v území mohou potkat Proč je návštěvnická infrastruktura uvnitř území omezená (součást snah o zachování jedinečnosti území) Proč je důležité respektovat omezení vjezdu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	**Tuto skupinu je těžké interpretací účinně přímo oslovit** Na webu a vstupních parkovištích prezentovat Kodex terénního cyklisty a vítat cyklisty, kteří se řídí jeho zásadami, zároveň také informovat o možných rizicích pohybu na kole po Brdech V regionálním tisku uvádět konkrétní příklady, kdy adrenalinoví cyklisté působí škody v přírodě nebo znepříjemňují pobyt ostatním návštěvníkům	Odstraňovat případné nelegální singltrekové dráhy Kontrolovat a postihovat jízdu mimo lesní cesty Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Zachovat minimální vydávání výjimek z povolení k vjezdu – nutno velmi jasně vizuálně označit (i velikostí – logo + nápis zdůvodňující povolení: např. zajištění praktické péče o území) Vyznačit v terénu schválené cyklotrasy a zajistit aktualizaci příslušných map WC v blízkosti nástupních míst do CHKO
KONDIČNÍ REKREAČNÍ, POHODOVÍ CYKLISTÉ NA ELEKTROKOLECH	Běžní cyklisté si stěžují na nelegální vjezdy motorových vozidel, špatnou orientaci, stav lesních komunikací Návštěvníci, správci i hospodáři si stěžují na znečišťování některých míst s vysokou návštěvností (v území nejsou WC)		Vysvětlit v čem spočívá jedinečnost území a souvislosti (nezastavěnost, malá návštěvnická infrastruktura) Vysvětlovat radikální zásahy na ochranu přírody a krajiny (žárový management atd.) Vysvětlovat, že hospodářská činnost historicky patří k území a co obnáší (např. těžba) Vysvětlit, že opatření na ochranu přírody zahrnují i omezení vstupu do určitých oblastí a pohyb po značených trasách **Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována** Nabízet návrhy zajímavých tras a programů s různou délkou, náročností a tematikou, které využijí síť značených tras pro pěší, připravované naučné stezky, zajímavá muzea v nejbližším okolí a připravovaný Dům přírody Tři trubky	

RODINY s DĚTMI	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
	Správci a hospodáři si stěžují, že občas nacházejí odpadky, problémem jsou především použité dětské pleny a vlhčené ubrousky Návštěvníci si stěžují: chybí občerstvení a WC (více než u jiných skupin – kvůli dětem) na nelegální vjezdy motorových vozidel a nebezpečnou jízdu některých cyklistů	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší i cyklisty plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jak se mají chovat ohleduplně k přírodě (rušení živočichů, odpadky) i ostatním návštěvníkům (kolize s pěšími i cykloturisty) Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel a s jakými vozidly se v území mohou potkat Proč je nabídka pro tuto cílovou skupinu v CHKO Brdy omezená (obtížný terén, snaha o zachování charakteru území a z toho vyplývající málo rozšířená návštěvnická infrastruktura) Proč je důležité respektovat omezení vjezdu či vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech Kde jsou místa vhodná k návštěvě pro tuto cílovou skupinu (při okrajích území a na několika místech uvnitř CHKO)	**Interpretaci pro tuto specifickou cílovou skupinu je potřeba připravovat cíleně a vždy ji umísťovat na okraji území do míst, která jsou pro ni vhodná a kde je dostatečné zázemí a infrastruktura** Vysvětlit v čem spočívá jedinečnost území a souvislosti (nezastavěnost, malá návštěvnická infrastruktura) Vysvětlovat radikální zásahy na ochranu přírody a krajiny (žárový management atd.) Vysvětlovat, že hospodářská činnost historicky patří k území a co obnáší (např. těžba) Vysvětlovat, že opatření na ochranu přírody zahrnují i omezení vstupu do určitých oblastí a pohyb po vyznačených trasách **Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována** Nabízet návrhy tras a programů a pomocí nich směrovat tuto cílovou skupinu na místa na okrajích a v nejbližším okolí CHKO, která nabízejí dostatečné zázemí pro tuto cílovou skupinu (plánovaný Dům přírody Tři trubky, Centrum lesní pedagogiky Obecnice, muzea s hřišti a odpočinkovými plochami, občerstvením, WC) Vytvořit soutěž o Fabiánův pas motivující tuto cílovou skupinu k objevování území i ke správnému chování v přírodě Brd (podobné jako sbírání bobříků – získá jen ten, kdo se zásadami řídí, něco splní, tj. není to jen o sbírání razítek)	Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Zachovat minimální vydávání výjimek z povolení k vjezdu – nutno velmi jasně vizuálně označit (i velikostí – např. logo + nápis zdůvodňující povolení: zajištění praktické péče o území) Vyznačit v terénu schválené cyklotrasy a zajistit aktualizaci příslušných map WC v blízkosti nástupních míst do CHKO

ŠKOLNÍ SKUPINY	Střety a stížnosti - území CHKO	Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?	Řešení prostřednictvím interpretace	Jiná opatření
	Ostatní návštěvníci si stěžují, že mohou být velmi hluční (bez spolupráce s jejich doprovodem i obtížně zvladatelní) Správci a hospodáři si stěžují, že tito návštěvníci zanechávají odpadky, textilní vlhčené ubrousky Návštěvníci si stěžují, že chybí občerstvení a WC	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší i cyklisty plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jak se mají chovat ohleduplně k přírodě (rušení zvěře, odpadky) i ostatním návštěvníkům (kolize s pěšími i cykloturisty, hluk) Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel a s jakými vozidly se v území mohou potkat Proč je nabídka pro tuto cílovou skupinu v CHKO Brdy omezená (obtížný terén, snaha o zachování charakteru území a z toho vyplývající málo rozšířená návštěvnická infrastruktura) Proč je důležité respektovat omezení vjezdu či vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech Kde jsou místa vhodná k návštěvě pro tuto cílovou skupinu (při okrajích území a na několika místech uvnitř CHKO)	**Interpretaci pro tuto specifickou cílovou skupinu je potřeba připravovat cíleně a vždy ji umísťovat na okraji území do míst, která jsou pro ni vhodná a kde je dostatečné zázemí a infrastruktura** **Potřeby této cílové skupiny, přestože je tvořena převážně dětmi, nejsou vždy shodné s potřebami skupiny rodiny s dětmi (!)** Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována Nabízet návrhy tras a programů a pomocí nich směrovat tuto cílovou skupinu na místa na okrajích a v nejbližším okolí CHKO, která nabízejí dostatečné zázemí pro tuto cílovou skupinu (plánovaný Dům přírody Tři trubky, Centrum lesní pedagogiky Obecnice, muzea s hřišti a odpočinkovými plochami, občerstvením, WC)	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut WC v blízkosti nástupních míst do CHKO

PĚŠÍ	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
BĚŽNÍ PĚŠÍ TURISTÉ NÁROČNĚJŠÍ TURISTÉ, KTEŘÍ ZVLÁDNOU i DELŠÍ TRASY LIDÉ NA VYCHÁZCE	Správci a hospodáři si stěžují na: pohyb mimo značené trasy, zpevněné cesty občas odpadky nedodržování zákazu vjezdu motorových vozidel Návštěvníci si stěžují na: nelegální vjezdy motorových vozidel, špatnou orientaci, stav lesních komunikací Návštěvníci, správci i hospodáři si stěžují na: znečišťování některých míst s vysokou návštěvností (v území nejsou WC)	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel a s jakými vozidly se v území mohou potkat Proč je návštěvnická infrastruktura uvnitř území omezená (součást snah o zachování jedinečnosti území) Proč je důležité respektovat omezení vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	Vysvětlit v čem spočívá jedinečnost území a souvislosti (nezastavěnost, malá návštěvnická infrastruktura) Vysvětlovat radikální zásahy na ochranu přírody a krajiny (žárový management atd.) Vysvětlovat, že hospodářská činnost historicky patří k území a co obnáší (např. těžba) Vysvětlovat, že opatření na ochranu přírody zahrnují i omezení vstupu do určitých oblastí a pohyb po vyznačených trasách **Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována** Nabízet návrhy zajímavých tras a programů s různou délkou, náročností a tematikou, které využijí síť značených tras pro pěší, připravované naučné stezky, zajímavá muzea v nejbližším okolí a připravovaný Dům přírody Tři trubky	Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Zachovat minimální vydávání výjimek z povolení k vjezdu – nutno velmi jasně vizuálně označit (i velikostí – např. logo + nápis zdůvodňující povolení: zajištění praktické péče o území) Vyznačit v terénu schválené cyklotrasy a zajistit aktualizaci příslušných map WC v blízkosti nástupních míst do CHKO
LIDÉ VENČÍCÍ PSY	viz výše + Ostatní návštěvníci, správci a hospodáři si stěžují na: nepořádek po venčených psech Hospodáři si stěžují na: rušení zvěře pobíhajícími psy	Proč je důležité dodržovat při venčení psů určité zásady		viz výše + na vhodných lokalitách (parkovištích) umístit sáčky a koše

SBĚRAČI	Střety a stížnosti - území CHKO	Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?	Řešení prostřednictvím interpretace	Jiná opatření
HUB, BRUSINEK, PAROŽÍ, KOVŮ, KEŠÍ	Hospodáři si stěžují na: pohyb sběračů především po dopadových plochách a mimo cesty, kde je oficiálně zákaz vstupu odhazování odpadků (!) nevhodné parkování aut nedovolený vjezd aut	Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat omezení vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	**Tuto skupinu je těžké interpretací účinně přímo oslovit** V regionálním tisku uvádět konkrétní příklady, kdy tito návštěvníci působí škody v přírodě, znepříjemňují pobyt ostatním návštěvníkům, ohrožují sami sebe i ostatní **Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována v území i mimo něj**	Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Zachovat minimální vydávání výjimek z povolení k vjezdu – nutno velmi jasně vizuálně označit (i velikostí – např. logo + nápis zdůvodňující povolení: Armáda ČR – probíhající pyrotechnická očista) WC v blízkosti nástupních míst do CHKO

TÁBORNÍCI	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
KLASIČTÍ TRAMPOVÉ a SKAUTI	Hospodáři si stěžují na: pohyb většinou zásadně mimo značené trasy, zpevněné cesty pobyt často na zapadlých místech, kde hrozí vysoké riziko založení požáru, a která jsou špatně přístupná pro hasicí techniku	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat omezení vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	Vysvětlit v čem spočívá jedinečnost území a souvislosti (nezastavěnost, malá návštěvnická infrastruktura) Vysvětlovat radikální zásahy na ochranu přírody a krajiny (žárový management atd.) Vysvětlovat, že hospodářská činnost historicky patří k území a co obnáší (např. těžba) Vysvětlovat, že opatření na ochranu přírody zahrnují i omezení vstupu do určitých oblastí a pohyb po vyznačených trasách Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Na vhodných lokalitách u parkovišť umístit odpadkové koše Zřídit podle možnosti oficiální tábořiště, která by využívaly alespoň skautské skupiny **(ostatní z této cílové skupiny je nikdy využívat nebudou)**
„ČUNDRÁCI“	viz výše + Hospodáři si stěžují na: odpadky množství malých ohnišť, často hned vedle sebe		**Tuto skupinu je těžké interpretací oslovit**	

ADRENALINOVÍ MOTORISTÉ	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
ČTYŘKOLKÁŘI, MOTOKROSAŘI	Správci, hospodáři i návštěvníci si stěžují, že tito motoristé: nerespektují omezení vjezdu, jezdí mimo zpevněné cesty, téměř vždy bez poznávacích značek a v maskování, aby nebylo možné je identifikovat bývají velmi agresivní a hluční, ruší ostatní návštěvníky i volně žijící živočichy	Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaké následky má rušení živočichů a ostatních návštěvníků	**Tuto skupinu lze interpretací oslovit zcela minimálně, ale je možné v rámci pravidel pro návštěvníky ostatní upozornit na jejich nelegální chování a vyzvat je ke spolupráci (např. kontaktovat policii)** V regionálním tisku nebo na sociálních sítích uvádět konkrétní příklady, kdy adrenalinoví motoristé působí škody v přírodě nebo znepříjemňují pobyt ostatním návštěvníkům Medializovat výsledky společných policejních akcí proti této skupině	Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut

ÚČASTNÍCI HROMADNÝCH AKCÍ	Střety a stížnosti - území CHKO	Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?	Řešení prostřednictvím interpretace	Jiná opatření
sportovních zájmových kulturních	Správci vidí jako riziko: - Koncentraci hromadných akcí do jednoho místa v bezprostřední blízkosti CHKO nebo na citlivých lokalitách přímo uvnitř CHKO, která pro to nejsou vhodná - Budování dočasné infrastruktury – parkovací plochy, pódium, stánky občerstvení **přímo uvnitř CHKO, mimo zastavěné území obcí** Proč: vytváří se tím velmi špatný příklad pro ostatní, mají-li být návštěvníci i provozovatelé služeb nabádáni k dodržování správných zásad chování, které podporují zájmy ochrany přírody a lesních hospodářů na území CHKO	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Jaká opatření na ochranu přírody a krajiny (pastva, žárový management), resp. jaká hospodářská opatření (těžba, pěstební práce) mohou v území vidět a jaký mají význam Proč je důležité respektovat zákaz vjezdu motorových vozidel, parkování mimo vyhrazená místa a s jakými vozidly se v území mohou potkat Proč je návštěvnická infrastruktura uvnitř území omezená (součást snah o zachování jedinečnosti území) Proč je důležité respektovat omezení vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	Využít možnosti oslovit návštěvníky těchto akcí a prezentovat jedinečnost území v souvislostech (nezastavěnost, malá návštěvnická infrastruktura) Vysvětlovat, že opatření na ochranu přírody zahrnují i omezení vstupu do určitých oblastí a pohyb po vyznačených trasách Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována	Cíleně komunikovat s organizátory akcí, nenabízet území k organizaci akcí, které nejsou vhodné a není pro ně v území odpovídající zázemí, zázemí směrovat do okolních obcí a na pozemky vně hranic CHKO Využívat závory bránící vjezdu motorových vozidel, kontrolovat a postihovat porušení zákazu vjezdu Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Zachovat minimální vydávání výjimek z povolení k vjezdu – nutno velmi jasně vizuálně označit (i velikostí – např. logo + nápis zdůvodňující povolení: zajištění praktické péče o území)

BĚŽKAŘI	**Střety a stížnosti - území CHKO**	**Co potřebují prioritně komunikovat správci a hospodáři v území?**	**Řešení prostřednictvím interpretace**	**Jiná opatření**
	Návštěvníci si stěžují na: ničení vyjetých běžeckých stop např. při běžném hospodářském provozu (těžba apod.)	Jaká rizika pro běžkaře plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře) Proč je důležité respektovat omezení vstupu do určitých částí území a pohyb po značených cestách přispívá k zajištění péče o toto území, dobrým vztahům se správci i hospodáři v území a k větší bezpečnosti všech	Vysvětlovat, že hospodářská činnost historicky patří k území a co všechno obnáší Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Dohodnout se s místními uživateli a upravovateli běžeckých stop na nekonfliktním vedení tras
HOROLEZCI				
	Správci si stěžují na: vyznačování nelegálních lezeckých terénů, skály jsou velmi citlivými místy z hlediska ochrany přírody - přítomnost lezeckých terénů v CHKO Brdy proto není žádoucí	Proč je důležité respektovat nutná omezení a jak může lezení poškodit skalní ekosystémy	Jasně komunikovat, kde se na území CHKO nacházejí povolené lezecké terény a vysvětlit důvody Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Kontrolovat dodržování zákazu lezení
JEZDCI NA KONÍCH				
	Hospodáři si stěžují na: pohyb mimo cesty a ve větších skupinách	Proč je rizikové pohybovat se v zakázaných prostorech Jaká rizika pro pěší plynou z probíhající hospodářské činnosti (pohyb techniky po cestách, možné znečištění cest, výmoly, lov zvěře)	Jasně komunikovat, jaká je situace na území CHKO co se týče jízdy na koních a vysvětlit důvody Součástí interpretace jsou pravidla pro návštěvníky, která jsou vhodnou formou zpracována a prezentována	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území – jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut Dohodnout se se zástupci jezdecké komunity na možném režimu a trasách pohybu koní

Příloha 5 Omezení využití území návštěvníky

Pro potřeby každého plánování interpretace je nezbytné, aby tato omezení správci ve spolupráci s vlastníky a hospodáři v území stanovili pokud možno **předem.** Nemá-li území k dispozici výsledky monitoringu vlivu návštěvnosti, což je dlouhodobý proces, je potřeba jasně deklarovat omezení (případně i stanovit početní limity) alespoň expertním způsobem.

Z hlediska ochrany přírodních a kulturně-historických hodnot území a jejich interpretace by tento výčet měl zahrnovat důležitá omezení vstupu a využití území vyplývající z různých právních předpisů, ale i omezení uplatňované soukromými vlastníky pozemků, která v důsledku ovlivňují pohyb a pobyt návštěvníků v území a návštěvnický zážitek. **Interpretační plán s těmito omezeními pracuje a respektuje je při návrzích konkrétních opatření a interpretačních prvků.**

V případě CHKO Brdy bylo potřeba vzít v úvahu:

1. **Místa, kde je z různých zákonných důvodů přístup veřejnosti (trvale nebo dočasně) omezen nebo vyloučen**, např. výcvikový prostor a objekty armády v režimu ODOS (objekty důležité pro obranu státu), ochranná pásma vodních zdrojů
2. **Místa, kde vinou vysoké návštěvnosti již nyní dochází k poškozování předmětu ochrany**
3. **Místa, kde poškození předmětu ochrany hrozí**, pokud se např. 2x zvýší jejich návštěvnost
4. **Místa potenciálně riziková z jiného důvodu** – např. bezpečnost při těžbě dřeva

Základní omezení jsou uvedena v mapce i následující tabulce. Tabulka shrnuje omezení využití území návštěvníky z hlediska ochrany přírody, lesních hospodářů a uvádí i jiná omezení:

<table>
<tr><th rowspan="2">Místa s omezeným využitím</th><th colspan="2">Důvody omezení</th><th rowspan="2">Případná opatření</th></tr>
<tr><th>Ochrana přírody</th><th>Jiné důvody např. bezpečnost</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Místa, kde:
- je z různých zákonných důvodů přístup veřejnosti omezen nebo vyloučen (trvale nebo dočasně)
- vinou vysoké návštěvnosti již nyní dochází k poškozování předmětu ochrany
- hrozí poškození předmětu ochrany
- místa potenciálně riziková</td><td>I. a II. zóny CHKO, především skály a kamenná moře, vnitřní části dopadových ploch, lesní rezervace, rašeliniště a mokřady, přirozené vodní toky

místa s návštěvnickou infrastrukturou – značené trasy, naučné stezky především kolem dopadových ploch, na Padrťsku, Lipovsku, Třemošné, Třemšíně, populární turistické cíle jako Padrťské rybníky, Valdek, bunkr Benešák na dopadové ploše Jordán, kde se pohybuje větší množství návštěvníků</td><td>pyrotechnicky neasanované dopadové plochy, trvale nepřístupné prostory ve správě Armády ČR

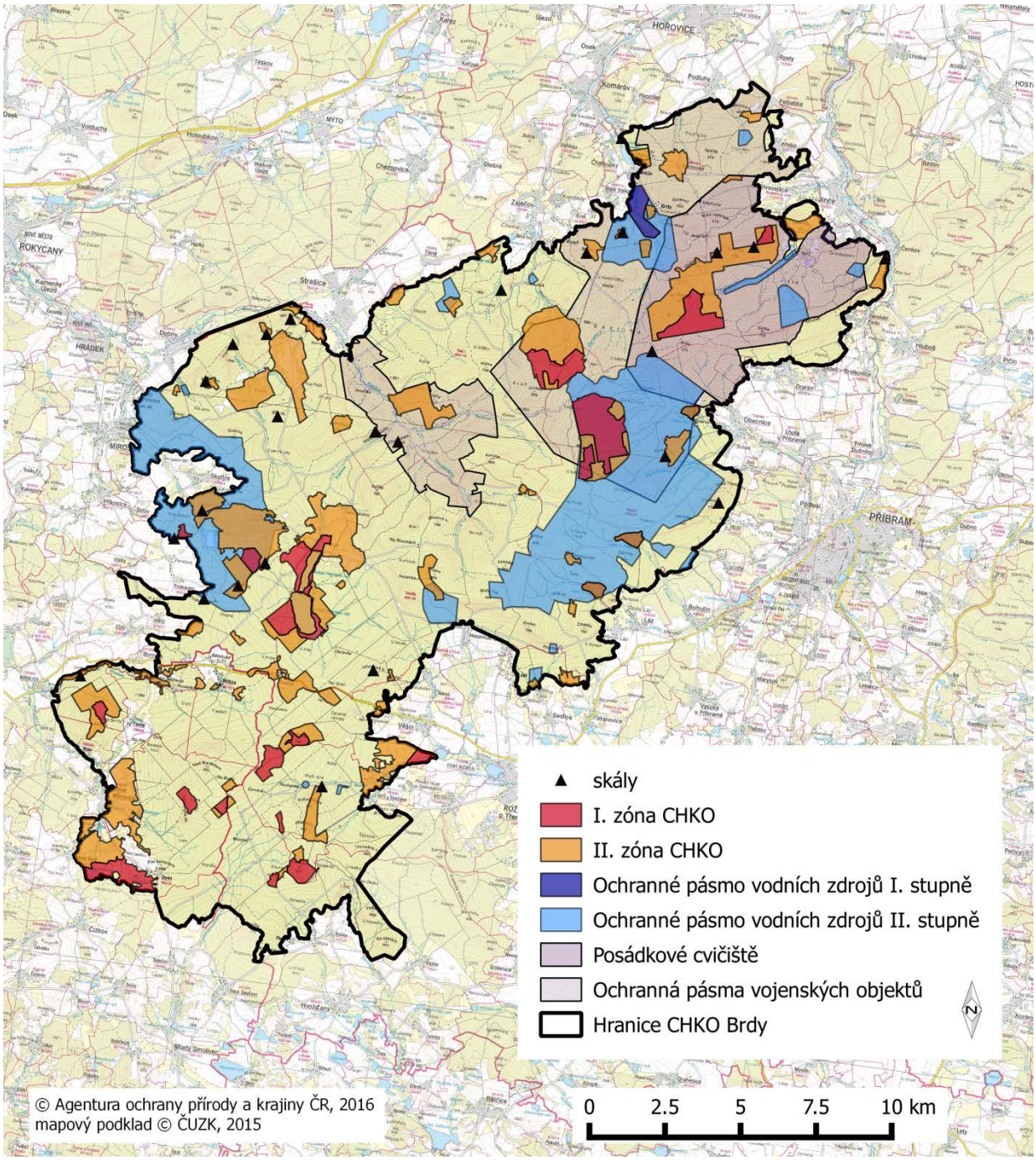
ochranná pásma vodních zdrojů

vodní plochy, lesní školky a výsadby, krmeliště a klidové zóny pro zvěř

lesní porosty, ale i stezky, zpevněné i nezpevněné lesní cesty a komunikace v době, kdy probíhá těžba dřeva či lov, pyrotechnická asanace či žárový management

mimořádné cvičné střelby vyžadující uzavření ochranného pásma</td><td rowspan="2">• jasně komunikovat omezení a jeho důvody (trvalé i dočasné)
• vysvětlovat důležitost ochranných opatření
• přímo na místě usměrňovat chování návštěvníků s cílem omezit negativní dopady na předmět ochrany a bezpečnost
• zkvalitňovat existující interpretaci a působit na zodpovědné chování návštěvníků v celém území
• nabídnout návštěvníkům atraktivní interpretační a informační služby, které podpoří ochranu konfliktních a citlivých míst / bezpečnost
• u nejcitlivějších míst přesměrovat tok, zájem a očekávání návštěvníků jinam a nevytvářet další tlak na tato místa</td></tr>
<tr><td colspan="2">Jsou zde zahrnuta opatření trvalého charakteru (např. trvale uzavřený výcvikový prostor) i dočasná opatření (rozšíření ochranného pásma při mimořádných střelbách, omezení přístupu do části lesa z důvodu probíhající hospodářské činnosti - těžby, lovu či žárového managementu apod.)</td></tr>
</table>

Mapka základních omezení využití území návštěvníky

Příloha 6 ZDROJE interpretace

Popis jednotlivých zdrojů nahlížený z hlediska jejich interpretačního potenciálu pro běžného návštěvníka, vychází z obecných zdrojů interpretace CHKO Brdy

Krajina

- **rozsáhlé horské lesní porosty podél značených tras a cest v části CHKO na území bývalého vojenského újezdu**, mimo nejnavštěvovanější místa (Padrťské rybníky, Valdek, Kolvín)
- **rozhledová místa** s pohledem na oblast CHKO a nejbližší okolí, jako jsou **například:**

  Plešivec – zalesněný kopec se dvěma vrcholy nazývaný „Olymp Brd" (653 m n. m.) s rozsáhlým hradištěm opevněným valy na vrcholu. Mimo hranice CHKO, ale nabízí výhledy na oblast CHKO Brdy ze severu. Je napojen na značené trasy v CHKO a návštěvnickou infrastrukturu (tematicky vhodně zaměřená naučná stezka z Jinec na Olymp Brd)

  Třemšín – nejvyšší bod (827 m n. m.) a jedno z nejnavštěvovanějších míst jižní části CHKO s dochovanými pozůstatky pravěkého hradiště a barokní kapličkou. Na vrcholu bývala rozhledna, která se má obnovovat. Výhledy do kraje.

  Třemošná – nejnavštěvovanější výletní místo Brd na značených trasách v dosahu Příbrami (778 m n. m.)

Geologie a geomorfologie

- **Čertova kazatelna** – skalní útvar na Třemošné, vyhlídka směrem na Příbramsko
- **Jindřichova skála** – jedno z vyhlídkových míst na skalách, nabízí pohled na Valdek
- **Třemšín** – malé kamenné moře pod vrcholem
- **Brauchitchova skála** – kamenné moře v blízkosti loveckého zámečku Tři Trubky, pamětní místo s historickým chodníkem na dnes už zarostlou vyhlídku
- **PP Vinice** – významná paleontologická lokalita u Jinců, kde je možné vidět zkameněliny. Tzv. konínského ráčka, nejběžnější typ v této části území, má ve znaku i městys Jince. Za hranicí CHKO, ale je napojena na značené trasy v CHKO. Prochází tudy zelená turistická trasa a naučná stezka z Jinec na Olymp Brd.
- **Kočka** – místo vrtu a nálezu nejstarší makrofosilie na světě – Kodymirus vagans, výhled na Padrťské rybníky
- **Jedová hora** – část území s viditelnými stopami důlní činnosti a zakonzervovanými štolami. Významná lokalita těžby železných a rtuťových rud. Okolím prochází naučná stezka Okolím Komárova, částečně věnovaná geologii a těžbě nerostných surovin.
- **Březové hory** – část Příbrami, která je dokladem rozsáhlé důlní činnosti v oblasti Brd. Hornické muzeum je největším hornickým muzeem u nás, s dochovanými přístupnými štolami, důlními zařízeními i expozicemi hornin, minerálů a zkamenělin. Z věže Ševčínského dolu je výhled na panorama Brd z východu.
- **Vysoká pec Barbora** – pozůstatek dřevouhelné pece v Jincích. Doklad tradice zpracování železa, kdysi součást komplexu komárovských železáren. Pro svou pokrokovou konstrukci patřila k nejlepším v celé habsburské monarchii. Poslední zachovaná svého druhu u nás.
- **Lipovsko** – vrch se suťovým polem, mrazovými sruby a srázy, skalními výchozy; místo, kde stál smyšlený stejnojmenný hrad; objeveny dva výrobní areály se zbytky dehtářských pecí z přelomu 13. a 14. století patřící k nejstarším v oblasti Brd, plánované zpřístupnění formou naučné stezky

Les

- **lesy v jižní části CHKO** – ukázky přirozeného zmlazení lesa, obnovního způsobu hospodaření a výběrové těžby

- **PR Getsemanka I a II** – zachovalé smíšené lesy s převahou horských květnatých bučin s bohatým bylinným patrem a fragmenty jedinečných pralesovitých porostů buku, javoru klenu a smrku typických pro jižní Brdy. Bohatá fauna bezobratlých vázaných na mrtvé dřevo.
- **Chynínské buky** – různověké až pralesovité květnaté bučiny
- **okolí Jedové hory** – zachovalé lesní porosty v severozápadní části území
- **okolí bývalého Teslínského kláštera** – dochované zbytky původních lesních porostů charakteristických pro tuto část území CHKO
- **Třemšín** – zachovalé bučiny s příměsí jedle
- **památné stromy a významné stromy** VLS a LČR, které jsou blízko značených tras (např. douglaska u loveckého zámečku Tři Trubky).
- **Klobouček** – zbytky lesa v původním druhovém složení s bohatým podrostem na severovýchodních svazích, plánovaná lesnická naučná stezka – viz heslo Obecnice
- **Obecnice** – v obci je tradiční dřevěný objekt lesní správy, který bude rekonstruován a využíván jako středisko lesní pedagogiky, s plánovanou lesnickou naučnou stezkou v okolí. Lesní porosty se vzrostlými, starými stromy, pestrou druhovou skladbou, ukázkami obnovního způsobu hospodaření, udržovanými studánkami a blízkou vodní nádrží.
- **Tři Trubky** – lovecký zámeček v údolí Klabavy, po rekonstrukci komplexu u něj bude umístěn Dům přírody Brd

Voda

- **studánky** – udržované studánky u značených tras po celém území CHKO Brdy a v jejich okolí
- **Padrťské rybníky** – dvě největší vodní plochy na území CHKO a nejvýše položené chovné rybníky ve středních Čechách. Tyto vodní nádrže byly vybudovány uprostřed rozsáhlých lesů v 16. století a do 18. století byly využívány jako zdroj vody k plavení dříví pro hutě. Ves Padrť byla jednou z vysídlených obcí, které v Brdech zanikly v souvislosti s existencí vojenského prostoru. Přírodně cenné území s podmáčenými smrčinami a prameništními olšinami.
- **Pilská vodní nádrž** – vybudována jako báňský rybník na Pilském potoce v roce 1851. Voda byla odsud vedena kanály do dalšího báňského rybníka Láz a odtud vyzděnou stokou k dolům, kde poháněla důlní zařízení. Dnes zásobárna pitné vody, u značené cyklotrasy 8198, nedaleko zelené značky (Orlov-Třemošná-Bohutín). Není vhodné cíleně propagovat jako návštěvnický cíl.
- **vodní nádrž Obecnice (Octárna)** – vybudována v 60. letech 20. století jako vodárenská nádrž v místech někdejšího rybníka Octárna z 1. pol. 19. století. Rybník sloužil k pohonu hamrů v obecnické železné huti, později zásoboval továrnu na výrobu octa, která mu dala jméno. Na břehy je vstup zakázán, v blízkosti je plánovaná trasa lesnické naučné stezky. Není vhodné cíleně propagovat jako návštěvnický cíl.
- **vodní nádrž Láz** – postavena v letech 1818-1822 pro napájení hutních a důlních provozů v Březových Horách, kam byla voda dopravována 12km dlouhou strouhou. Od roku 1960 vodárenská nádrž pro Příbram. Není vhodné cíleně propagovat jako návštěvnický cíl.
- **přirozené, neregulované vodní toky** podél značených turistických tras – např. úsek Klabavy po Tři Trubky, Litavka v Jincích u naučné stezky

Flóra

- **Brauchitchova skála** – typická vegetace vázaná na kamenná moře a skály
- **Jordán a Tok** – rozsáhlá horská vřesoviště na bývalých dopadových plochách dříve udržovaných vojenskou činností. Přístupné až po pyrotechnické asanaci.
- **EVL Hrachoviště** – louky v okolí zaniklé obce, typické hojným výskytem kosatce sibiřského, hořce hořepníku, upolínu největšího nebo prstnatce májového
- **Padrťské rybníky** – významná lokalita kosatce sibiřského, který je jedním z nejčastěji prezentovaných druhů v souvislosti s CHKO

Fauna

- **EVL Hrachoviště** – rozsáhlejší bezlesí s mozaikou křovinatých i lučních ploch. Plocha je nadále využívaná vojenskou autoškolou, a tím mechanicky narušována. Po průjezdu vojenské techniky vzniká na loukách řada periodicky či stabilně zaplavovaných tůní s bohatým výskytem listonoha letního, kuňky obecné i žlutobřiché a dalších obojživelníků.
- **Čápice Kristýna** – čáp černý hnízdící na Padrťských rybnících, v 90. letech posloužil pro podrobný výzkum migračních tras čápů černých na zimoviště
- **EVL Felbabka** – na ploše bývalého vojenského tábora Felbabka a přilehlého vojenského cvičiště, výskyt fauny periodicky či stabilně zaplavovaných tůní – podobně jako u EVL Hrachoviště, v sousedství vede značená modrá trasa Zbiroh-Rosovice (Příbram) a cyklotrasa 302
- **Brauchitchova skála** – typická vegetace vázaná na kamenná moře a skály

Architektura, historie území

- **Dobřív** – vesnická památková zóna s ukázkou typických roubených stavení, jejíž součástí je i vodní hamr v údolí Padrťského potoka
- **Míšov** – ukázky dochované lidové architektury, nyní většinou využívány jako rekreační objekty
- **Mítov** – vesnická památková zóna s tradičními roubenými staveními
- **Teslínský klášter** – pozůstatky valů benediktinského kláštera z 11. století
- **Valdek** – rozlehlé zříceniny gotického hradu ze 13. století s dochovanou velkou kulatou věží, zbytky paláce, hradeb a valů. v současnosti ve špatném technickém stavu. Nejoblíbenější výletní místo v severní části CHKO. Leží na žluté turistické značce.
- **Dršťka** – pozůstatky středověkého skalního hradu na oblíbené výletní trase poblíž Skořic
- **hájovny a myslivny** – podél značených tras**,** např. hájovna Na Dědku – v období 2. sv. války partyzánská základna, dnes patří rožmitálským skautům
- **Jordán –** pozůstatky cvičných vojenských objektů na dopadové ploše, včetně dělostřelecké pozorovatelny a bunkru „Benešáku“
- **Hrachoviště, Kolvín** – viditelné pozůstatky zaniklých obcí – zbytky budov, dochované ovocné stromy, odlesněné plochy s alejemi a pamětní kameny nebo improvizované památníčky
- **Padrťská pánev** – pozůstatky tří zaniklých obcí, místo konání prvního skautského tábora Františka Hoffmeistera na našem území v roce 1911, někdejší tanková střelnice
- **Podbrdské muzeum Rožmitál pod Třemšínem** – část expozic je věnována řemeslům, včetně řemesel spojených s lesním hospodařením, a životu v regionu. Ve Starém Rožmitále je dochován cvokařský veřtat.
- **Muzeum Strašice** – expozice vojenské historie (důstojnický byt) a armádní výzbroje, autentická ubytovna ve vojenském stylu
- **Památník Vojna** – původně koncentrační zajatecký tábor, později internační tábor pro politické vězně, kteří v oblasti Brd pracovali v dolech
- **Roželovský zámeček** – od r. 1905 letní sídlo pražského arcibiskupa, za komunistického režimu místo internace vůdčích osobností české katolické církve, včetně kardinála Josefa Berana
- **Muzeum třetího odboje** Příbram
- **Atom Muzeum** Javor 51 – unikátně dochovaný sklad jaderných hlavic sovětské armády
- **Praha** – meteoradar na vrcholu (862 m n. m.) je pohledově výrazným bodem v území, připomínka vojenské historie. Nepřístupný objekt.
- **Fabián, strážce Brd** – tradiční postava lesního ducha a strážce zdejších lesů, která bývala nedílnou součástí každé domácnosti. Dochovala se jako součást muzejních expozic nebo vybavení prostor – např. Podbrdské muzeum Rožmitál, hornický domek v Příbrami, obec Felbabka, tvorba Jana Čáky, lesní správy, domácnosti v oblasti Brd.
- **Osobnosti:** Gangloff, Hoffmeister, Čáka aj.

Příloha 7 CÍLE interpretace

čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měli návštěvníci odnášet a) v oblasti znalostí, b) postojů (emocí) a c) jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování

Při stanovování cílů interpretace bylo nezbytné vzít v úvahu účel, za jakým je interpretace v území CHKO plánována, obecné a komunikační cíle ochrany přírody a lesních hospodářů na území CHKO i zájmy dalších zainteresovaných stran (stakeholderů) jako jsou obce, památkové instituce apod. Na jejich základě lze formulovat obecný cíl. Pro dosažení tohoto cíle pak byly formulovány ještě cíle dílčí.

OBECNÝ CÍL interpretace v CHKO Brdy:

Pomoci návštěvníkům (místním i přespolním) vnímat význam a krásu krajiny Brd, uvědomit si provázanost jejích jednotlivých částí, které společně přispívají k její jedinečnosti, ocenit tuto jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, lesních hospodářů, obcí, muzeí i dalších subjektů, a dát tak návštěvníkům možnost přispět k její ochraně a zachování.

DÍLČÍ CÍLE interpretace v CHKO Brdy:

VZDĚLÁVACÍ CÍLE = co by si měl návštěvník uvědomit nebo pochopit

uvědomit si význam zdejší krajiny v kontextu České republiky, důvody, které vedou náš stát k její ochraně, i roli, kterou mohu jako občan a návštěvník CHKO sehrát při jejím zachování

- = **pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti území** bývalého vojenského újezdu a v tom, že se toto území zatím podařilo zachovat bez jinde běžné návštěvnické infrastruktury a služeb turistického ruchu
- = **nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti** (geologie a geomorfologie, důlní a lesnická činnost, využívání vodních zdrojů, vojenská historie, ochrana přírody a památek)
- = **uvědomit si na první pohled skrytou křehkost a zranitelnost přírody a krajiny Brd**, která je ovlivňována nejen klimatickými změnami, ale také jednotlivými, zdánlivě nesouvisejícími rozhodnutími člověka (geologické a klimatické podmínky, přírodní katastrofy, extrémní počasí, tlak člověka na využití území)
- = **uvědomit si, že ochranářské i lesnické zásahy do zdejší krajiny, které se mohou na první pohled zdát radikální, jsou nezbytnou součástí ochrany a péče o jedinečnou přírodu a krajinu Brd** (kácení porostů v mýtním věku, žárový management dopadových ploch)
- = **uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité**, protože často existuje řada naprosto odlišných řešení, jejichž přínos se může projevit až po mnoha desetiletích, přičemž významnou roli při rozhodování vždy hrají i momentální ekonomické zájmy (změna druhové skladby lesů, úpravy vodního režimu včetně meliorační a protipovodňových opatření, vhodná intenzita využití území z hlediska cestovního ruchu)
- = **pochopit, proč je důležité podporovat péči o** nezaměnitelného ducha místa a jedinečnou krajinu Brd, biotopy na ni vázané a organismy, které ji obývají, z **veřejných zdrojů**
- = **uvědomit si, že omezení pro pohyb návštěvníků a pro budování návštěvnické infrastruktury uvnitř území jsou důležitou součástí ochrany a péče o CHKO Brdy, a tím, že omezení respektuji, se aktivně podílím na ochraně a péči o jedinečnou přírodu a krajinu Brd** i všech přírodních a kulturních hodnot území

EMOČNÍ CÍLE = co by měl návštěvník pocítit na místě, s jakými pocity by měl odjíždět

pocítit osobní vazbu ke krajině Brd a touhu něco pro její zachování udělat

= **pocítit kouzlo zdejší nezastavěné krajiny**, **která nabízí zážitek ticha, samoty a skutečné tmy**, je největším lesnatým územím uprostřed České republiky a jejíž výjimečnost spočívá i v tom, že se dochovala bez jinde běžné turistické infrastruktury uvnitř území

= **pocítit respekt a úctu k silám přírody,** které v průběhu milionů let pomáhají formovat jedinečnou krajinu Brd, **k historickým událostem,** které jsou s touto krajinou neodmyslitelně spjaty **a k osudům i práci lidí**, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají

= **cítit potřebu přispět k zachování kouzla jedinečné krajiny i ducha Brd a být ochoten se proto vzdát i některých služeb a infrastruktury v území CHKO,** které bych jako návštěvník jinde vyžadoval

= **pocítit uspokojení z toho, že jsem přispěl** k ochraně přírodních a kulturně-historických hodnot zdejšího území

= **cítit potřebu se vrátit** – obnovit hezké zážitky a získat další

= **přát si zůstat v regionu déle**, přispět místní komunitě a ekonomice

CÍLE v OBLASTI CHOVÁNÍ = co by měl návštěvník udělat, k jakému chování jej chceme motivovat

respektovat hodnotu krajiny Brd a osobně přispět k jejímu zachování pro příští generace

= **objevovat** historický **význam místa** a vytvářet si osobní vazby k tomuto území

= **obdivovat** skály, kamenná moře, paleontologická naleziště, rybníky, potoky a prameny, vřesoviště, mokřady a lesy i jinou živou **přírodu, ale nepoškozovat je**

= **využívat** omezenou návštěvnickou infrastrukturu, která je k dispozici, **ale nepoškozovat ji, uklízet po sobě** a odnášet odpadky

= **respektovat omezení** parkování, vjezdu motorovými vozidly, vstupu do zakázaných zón, pohybu mimo značené cesty, a tím **aktivně přispívat k ochraně přírodního dědictví i bezproblémovému provozu hospodářské činnosti,** které jsou součástí praktické péče o území CHKO, včetně těch nejcennějších lokalit

= **dodržovat omezení sportovních aktivit,** které je jedním z ochranných opatření

= **respektovat správce území, ty, kdo o území pečují, i jiné skupiny návštěvníků, které v území potkám**

= **kladně referovat o přírodě a krajině Brd, péči o ně, i pohostinnosti oblasti**

Příloha 8 CÍLOVÉ SKUPINY interpretace – charakteristika, společné potřeby a očekávání skupin

CÍLOVÁ SKUPINA Složení skupiny	**SPOLEČNÉ RYSY** charakteristika chování	**Kdy a kam jezdí** jak dlouho se zdrží	**SPOLEČNÉ POTŘEBY SKUPINY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**SPOLEČNÁ OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí	**PROSTŘEDKY INTERPRETACE** naše šance tuto skupinu oslovit pomocí interpretace
SPORTOVCI					
a) VÝKONNOSTNÍ CYKLISTÉ mladí lidé do 35 let, většinou muži **b) KONDIČNÍ CYKLISTÉ jen částečně** 25–50 let, ale i 65+, aktivní senioři, převážně muži zatím jsou to v drtivé většině cyklisté, ale je pravděpodobné, že bude přibývat i běžců běžkaře, horolezce a jezdce na koních interpretace většinou neosloví	přijíždí sem v první řadě za sportem, jejich cílem je zvyšování a udržování dobré fyzické kondice většina přicestuje z Prahy, Plzně, větších měst, někteří celou cestu do Brd absolvují na kole většina ráno přijede, zaparkuje auto na okraji CHKO, sundá kola, navečer se vrací, naloží kola, odjede jezdí sami, ve dvojici i v menších skupinách přátel jezdí s minimální zátěží (jídlo, tekutiny) jezdí sem často a opakovaně, někteří zcela pravidelně mají své stálé trasy, které mohou objet při jedné návštěvě i několikrát za sebou často reagují negativně, když potkají auto v zákazu vjezdu	**KDY**: víkendy a svátky, postupně více i ve všední dny prázdniny **KAM:** celé území, vybírají si náročnější terén, ale podle momentální kondice někdy mimo značené trasy a zpevněné cesty, ale většina se drží značených tras a zpevněných cest **ZDRŽÍ SE:** několik hodin, max. 1den (jen zlomek přijede na víkend či více dní)	náročný terén, který je motivuje k fyzickým výkonům a prověřuje jejich odolnost, technickou zdatnost a vytrvalost parkoviště k odstavení auta na nástupních bodech funkční základní orientační systém (nemusí být rozsáhlý) informace o časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnost a průjezdnost tras MÉNĚ ČASTO: doprovodné prvky u parkoviště (informační tabule, odpadkový koš), případně dostupnost cyklobusy informace o dostupnosti služeb (občerstvení, opravny kol, WC, ubytování) **USMĚRNĚNÍ OČEKÁVÁNÍ PŘED PŘÍJEZDEM DO BRD: vysvětlení omezení pohybu a nabídky některých služeb přímo v CHKO + pravidel chování na území CHKO**	dostatek náročných terénů volný prostor bez většího množství lidí a aut odpočinek od práce, možnost vyčistit si hlavu pohyb pro zdraví v přírodě, na čistém vzduchu často společnost přátel, společné sportovní výkony bezpečný provoz na cestách označených jako cyklotrasy, dodržování zákazu vjezdu motorových vozidel dostupná možnost občerstvení (postačí na okraji území) příležitostně odpočívadlo, aby si mohli dát v klidu pauzu	**ŠANCE NA OSLOVENÍ:** velmi omezená **KDE a KDY ANO:** - na vstupních bodech do území (parkoviště, místa s občerstvením, ubytovatelé) - na místech jako jsou odpočívadla, kde by se stejně zastavili - pokud v terénu narazí na něco (např. pomníček, panel), co je skutečně zaujme – pouze kondiční - jen napoprvé, protože jezdí do území opakovaně a často - v případě, že s sebou mají přátele, kterým chtějí území a zajímavé věci v něm ukázat **PROSTŘEDKY INTERPRETACE:** - web (při hledání informací) - panely u vstupu do území - jednotlivé panely NS, které je skutečně zaujmou anebo se nacházejí na místech, kde přirozeně zastavují - mapa (u ubytovatelů)

CÍLOVÁ SKUPINA Složení skupiny	**SPOLEČNÉ RYSY** charakteristika chování	**Kdy a kam jezdí** jak dlouho se zdrží	**SPOLEČNÉ POTŘEBY SKUPINY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**SPOLEČNÁ OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí	**PROSTŘEDKY INTERPRETACE** naše šance tuto skupinu oslovit pomocí interpretace
TURISTÉ					
a) JEDNODENNÍ PĚŠÍ VÝLETNÍCI věkově různorodá skupina od mladých lidí po aktivní seniory, část tvoří rodiny, často s odrostlejšími dětmi nebo prázdná hnízda (lidé mezi 35 a 60 lety s odrostlými dětmi nebo bez dětí) b) **CYKLOTURISTÉ** = cyklisté, kteří nejedou v první řadě sportovat jsou to většinou rodiny s dětmi, lidé 40+, často aktivní senioři, kteří se pravidelně věnují sportovním aktivitám c) **MILOVNÍCI POBYTU v DIVOČINĚ** jezdí na vícedenní přechody s bivakováním muži i ženy různého věku, skupinky členů trempských a skautských oddílů nebo kamarádů	příliš nezáleží, kolik ujedou nebo ujdou, berou výlet jako něco pro zdraví a příležitost pobýt s rodinou, kamarády, přáteli často se pohybují pomalejším tempem, po cestě si povídají většinou malé skupinky, dvojice, zřídka jednotlivci většinou bydlí v regionu a přijíždí sem z domova, někdy jsou ubytováni na chatě nebo chalupě část se dopravuje na okraj území CHKO autem, část využívá hromadnou dopravu mají rádi jasné cíle (např. výhledová místa, prezentované naučné stezky či zajímavosti) a okružní trasy POZN: rodiny s menšími dětmi přizpůsobují jízdu nebo chůzi dětem, dělají více zastávek, vybírají si méně náročný terén, s jasnými cíli (vzhledem k náročnému terénu a velkým vzdálenostem je však návštěvníků s menšími dětmi jen málo)	**KDY:** víkendy a svátky, postupně více i ve všední dny (především senioři) prázdniny KAM: celé území dávají přednost rovinatějším částem území (především rodiny s dětmi), např. v oblasti Padrťské pánve a Kolvína často tam, kde jsou prezentována nějaká zajímavá místa milovníci pobytu v divočině rádi vyhledávají odlehlá místa k nocování **ZDRŽÍ SE:** několik hodin, max. 1den výjimečně víkend až několik dní (dovolená, prázdniny)	parkoviště a u něj doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém (v terénu i v obcích) a dobré mapy informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnosti a průjezdnosti tras, nabídce bezpečných tras pro děti + tipy na okruhy + trasy - dostupnosti turistických služeb (občerstvení, opravny kol, WC, hřiště, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu (často vhodných i pro děti) - cenách a slevách pro seniory, rodiny a děti cenově nenáročné tiskoviny s informacemi o území, suvenýry příležitosti k fotografování především známých míst - možnost bezpečného odložení věcí např. batohů a kol (!) **USMĚRNĚNÍ OČEKÁVÁNÍ PŘED PŘÍJEZDEM DO BRD: vysvětlení omezení pohybu a nabídky některých služeb přímo v CHKO + pravidel chování na území CHKO**	klid, odpočinek od školy/práce v kruhu rodiny, kamarádů, přátel možnost popovídat si s nimi společné zážitky pobyt v přírodě na čerstvém vzduchu + fyzická aktivita, která není příliš náročná bezpečný provoz na cestách/ bezpečné prostředí pro děti, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) objevování přírody a krajiny poznávání historie území možnost občerstvení na okraji území, odpočívadla, lavičky apod. možnost nerušeně (legálně) přenocovat v přírodě	**ŠANCE NA OSLOVENÍ:** dobrá **KDE a KDY ANO:** - na vstupních bodech do území (informační centra, parkoviště, místa s občerstvením a ubytovatelé) - na místech v území, kde by se stejně zastavili (odpočívadla) - velkou část skupiny osloví jen napoprvé (jezdí sem opakovaně) - pokud s sebou mají rodinu a přátele, kterým chtějí něco ukázat - muzea a vybrané turistické cíle **PROSTŘEDKY INTERPRETACE:** - web - panely u vstupu do území - Návštěvnická mapa CHKO - naučné stezky (většinou jen jejich části – kvůli délce tras) - on/off-line průvodci - Dům přírody Brd - brožura s příběhy Brd - hledačky - exkurze s průvodcem - prezentace na akcích v Brdech

CÍLOVÁ SKUPINA Složení skupiny	**SPOLEČNÉ RYSY** charakteristika chování	**Kdy a kam jezdí** jak dlouho se zdrží	**SPOLEČNÉ POTŘEBY SKUPINY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**SPOLEČNÁ OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí	**PROSTŘEDKY INTERPRETACE** naše šance tuto skupinu oslovit pomocí interpretace
RODINY s DĚTMI					
rodiče s dětmi, někdy prarodiče a známí část z nich jsou cyklisté, v případě nejmenších dětí je rodiče vozí v cyklistickém dětském vozíku část tvoří rodiny s kočárkem	drží se tam, kde je zázemí vhodné pro děti – WC, občerstvení, hřiště kvůli dětem tato skupina obecně vyhledává krátké okružní trasy (3-5 km), které by i malé děti mohly absolvovat na kole či pěšky Na území CHKO však trasy v této délce téměř nejsou a znamená to pouze krátký výlet v okrajových částech území. Většina zajímavých míst a cílů, které jsou s CHKO Brdy spojovány, leží hlouběji v území. malé děti potkáme hlouběji v území spíše zřídka, většinou je rodiče/prarodiče vezou v kočárku nebo cyklistickém vozíku, případně nesou v sedačce děti v území téměř vždy jezdí na kole, zcela výjimečně se pohybují pěšky zatím tvoří tuto skupinu spíše místní lidé a lidé z širšího regionu (Středočeský kraj + Plzeňsky = 72 %, Praha 16 %)	KDY: zatím převážně víkendy, svátky rodiče na rodičovské dovolené a prarodiče s dětmi i ve všední dny prázdniny KAM: okrajové části území, převážně zpevněné cesty pouze rovinatější, nejméně náročné části území, např. Padrťská pánev a rybníky na víkendovou procházku hodně také Valdek a Třemošná ZDRŽÍ SE: několik hodin, max. 1den (57 %, menší část – 27 % přijede na víkend či více dní, většinou o prázdninách)	parkoviště + doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) funkční orientační systém (v terénu i v obcích) informace o: - časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, aktuální sjízdnosti a průjezdnosti tras, nabídce bezpečných tras pro děti - dostupnosti turistických služeb (občerstvení, opravny kol, WC, dětská hřiště, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu (vhodných pro děti) - cenách a slevách pro rodiny a děti, případně seniory (prarodiče) **USMĚRNĚNÍ OČEKÁVÁNÍ PŘED PŘÍJEZDEM DO BRD: vysvětlení omezení pohybu a nabídky některých služeb přímo v CHKO + pravidel chování na území CHKO**	klid, odpočinek v kruhu rodiny, společné zážitky, které si užijí rodiče i děti pobyt v přírodě, zdravý pohyb na čerstvém vzduchu objevování přírody a krajiny poznávání historie území bezpečný provoz na cestách, bezpečné prostředí pro děti, dodržování pravidel (zákaz vjezdu motorových vozidel) odpočívadla, lavičky	**ŠANCE NA OSLOVENÍ:** dobrá **KDE a KDY ANO:** - na vstupních bodech do území (informační centra, parkoviště, místa s občerstvením a ubytovatelé) - na místech v území, kde by se stejně zastavili (odpočívadla) - muzea, kde je dobré zázemí pro děti - akce s nabídkou pro děti **PROSTŘEDKY INTERPRETACE:** - web (počáteční informace, případně hry a aplikace určené dětem) + nabídka cílů, tras a hledaček - panely u vstupu do území - Návštěvnická mapa CHKO - on/off-line průvodci, pokud budou mít aktivity pro děti - Dům přírody Brd s aktivitami pro děti - brožura s příběhy Brd pokud bude ve formě pro děti - hledačky – Fabiánův pas - exkurze s průvodcem pokud bude vytvořená speciálně pro tuto skupinu

CÍLOVÁ SKUPINA Složení skupiny	**SPOLEČNÉ RYSY** charakteristika chování	**Kdy a kam jezdí** jak dlouho se zdrží	**SPOLEČNÉ POTŘEBY SKUPINY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**SPOLEČNÁ OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí	**PROSTŘEDKY INTERPRETACE** naše šance tuto skupinu oslovit pomocí interpretace
NÁVŠTĚVNÍCI SE ZÁJMEM o TÉMA					
a) vojenská historie **b) příroda** **c) paleontologie** **d) zaniklé obce** různorodá skupina od dětí až po seniory, často přátelé ze zájmových spolků nebo rodinní příslušníci (typicky rodič nebo prarodič + dítě) hloubka zájmu se může velmi lišit, od povrchního až po vysoce odborný laický nebo profesionální zájem	podnikají poznávací výpravy za objekty a místy v CHKO spojenými s jejich zájmem účastní se různých tradičních akcí spojených s oblastí jejich zájmu – často bývalí vojáci a zájemci o vojenskou historii, kteří se účastní pochodů, vzpomínkových akcí či přehlídek (Bahna)	**KDY:** přijíždí cíleně na akce Bahna, Hamernický den Dobřív, muzejní noc, akce pořádané zájmovými spolky, setkání rodáků víkendy a svátky, prázdniny **KAM:** místa konání akcí a dočasných výstav muzea (tematické sbírky a expozice) dočasné výstavy místa v území CHKO, která jsou spojená s oblastí jejich zájmu **ZDRŽÍ SE:** po dobu trvání akce, max. na víkend, méně často na více dní	parkoviště a u něj doprovodné prvky (WC, informační tabule, odpadkový koš) kvalitní zázemí včetně občerstvení, případně i možnosti přenocovat dobře zorganizovaná a zajištěná akce s odpovídajícím zázemím funkční orientační systém (dočasný na akci i trvalý v terénu) informace o službách (ubytování, stravování), programu a dalších akcích či místech, které je možné během návštěvy navštívit suvenýry spojené s tématem zájmu **USMĚRNĚNÍ OČEKÁVÁNÍ PŘED PŘÍJEZDEM DO BRD: vysvětlení omezení pohybu a nabídky některých služeb přímo v CHKO + pravidel chování na území CHKO**	zajímavé nebo známé prostředí setkání s přáteli na tradiční akci, nové společné zážitky nostalgie - návštěva míst, ke kterým mají osobní vazbu – kde byli na vojně, kde bydleli, chodili kempovat – mohou sdílet vzpomínky s vrstevníky nebo se o ně podělit (ukázat své mládí vnoučatům) poznání, možnost vidět a ohmatat si věci, o kterých četli, slyšeli nebo je znají z televize či internetu, sociálních sítí možnost sdílet zkušenosti a znalosti s ostatními (např. kde najdou nové zdroje informací) často ocení příležitost setkat se s odborníkem, který se věnuje oblasti jejich zájmu	**ŠANCE NA OSLOVENÍ:** omezená tématem zájmu **KDE a KDY ANO:** - na vstupních bodech do území (informační centra, parkoviště, místa s občerstvením a ubytovatelé) - na místech v území, kde by se stejně zastavili (odpočívadla) - velkou část skupiny osloví jen napoprvé (jezdí sem opakovaně) - pokud s sebou mají rodinu a přátele, kterým chtějí něco ukázat - muzea **PROSTŘEDKY INTERPRETACE:** - web (podrobnější informace), včetně odkazů na specializované weby - panely u vstupu do území - Návštěvnická mapa CHKO - naučné stezky (většinou jen jejich části – kvůli délce tras) i zájmu - on/off-line průvodci - Dům přírody Brd - exkurze s průvodcem - prezentace na akcích v Brdech

CÍLOVÁ SKUPINA Složení skupiny	**SPOLEČNÉ RYSY** charakteristika chování	**Kdy a kam jezdí** jak dlouho se zdrží	**SPOLEČNÉ POTŘEBY SKUPINY** bez čeho se neobejdou, mají-li být spokojení	**SPOLEČNÁ OČEKÁVÁNÍ** za čím a s jakou představou přijíždějí	**PROSTŘEDKY INTERPRETACE** naše šance tuto skupinu oslovit pomocí interpretace
ORGANIZOVANÉ SKUPINY					
a) školní skupiny školní třídy v rámci vyučování nebo na školním výletě **b) skupiny seniorů** skupiny KČT nebo klubů důchodců apod., mezi skupinami mohou být velké rozdíly ve fyzické kondici i zájmech **c) skautské skupiny,** které sem přijedou na výpravu nebo tráví čas na skautském táboře skupiny v průměru 25 osob, ale velmi často celé autobusy (do 50 osob)	navštěvují muzea a další organizace a instituce, které nabízejí vzdělávací a osvětové (pro školy také adaptační) programy časově jsou hodně omezeni – pevně daným školním rozvrhem / itinerářem zájezdu či akce, který lze jen velmi těžko měnit někdy se s nimi obtížně pracuje: - školáci mohou být velmi hluční a bez spolupráce s jejich doprovodem i těžko zvladatelní - u skupiny seniorů mohou být problémy z důvodu velkých rozdílů v pohyblivosti i mezi jednotlivými členy jedné skupiny, horší schopnosti orientace; mohou být hluční např. kvůli zhoršenému sluchu základním předpokladem práce s těmito skupinami je dobrá organizace a příprava před příjezdem i následně na místě samotném nejméně náročné jsou skautské skupiny (organizace, potřeby)	**KDY:** školáci v době výuky / školních výletů před prázdninami a začátkem školního roku senioři: všední dny skauti: víkendy, svátky, prázdniny **KAM:** muzea, památky, centra ekologické výchovy a lesní pedagogiky, trasy exkurzí zatím většinou při okrajích území skauti i hlouběji v území **ZDRŽÍ SE**: 3 hodiny až 1 den, (skautské skupiny se mohou zdržet i déle)	parkoviště pro autobus + doplňková infrastruktura (WC, orientační tabule, odpadkový koš, posezení a možnost sníst si svačinu/ koupit drobné občerstvení) - funkční značení (v terénu i obcích) - dostatek služeb v místech, kde se budou pohybovat (suvenýry, WC – zcela zásadní požadavek u seniorů!, občerstvení, hřiště, případně ubytování) - vhodné programy a zázemí pro dětské skupiny/seniory informace o: - časové a fyzické náročnosti tras - nabídce v území, dostupnosti turistických služeb (občerstvení, WC, ubytování) - zajímavých místech a akcích v regionu - cenách a slevách pro seniory/školy/skupiny **USMĚRNĚNÍ OČEKÁVÁNÍ PŘED PŘÍJEZDEM DO BRD: vysvětlení omezení pohybu a nabídky některých služeb přímo v CHKO + pravidel chování na území CHKO**	nabídka aktivit na klíč (hlavně školy) bezproblémová organizace v místě a pomoc s organizací před příjezdem zpestření školní výuky / trávení volného času spojené s poznáváním a společnými zážitky dostupné a nepříliš náročné, ale zajímavé místo pro školní výlet/výlet seniorské skupiny/skautský výlet bezpečný pohyb po značených cestách, dodržování pravidel odpočívadla, lavičky podél značených cest	**ŠANCE NA OSLOVENÍ:** omezená časovým rozvrhem **KDE a KDY ANO:** - na vstupních bodech do území (informační centra, parkoviště, místa s občerstvením) - na místech v území, kde by se stejně zastavili (odpočívadla) - snadno dostupná místa, turistické cíle **PROSTŘEDKY INTERPRETACE:** - web (vstupní informace) + tipy na trasy a programy pro organizované skupiny - panely u vstupu do území - Návštěvnická mapa CHKO - on/off-line průvodci (školy) - Dům přírody Brd - hledačky (pouze dětské kolektivy, které mohou území opakovaně navštěvovat a pracovat s ním) - exkurze s průvodcem

Příloha 9 KLÍČOVÁ SDĚLENÍ

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**1. NEOBVYKLÉ PŘÍRODNÍ PODMÍNKY** **Díky neobvyklým přírodním podmínkám zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem, který člověku sice nabízel své přírodní poklady, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.**	**a)** Krajina Brd je výsledkem geologických procesů, které probíhaly po stovky milionů let. **Jedinečné svědectví o dávné minulosti podávají nejenom zkameněliny, ale i kamenná moře, skalní výchozy, či vytěžené horniny.** Setkáváme se s nimi při putování Brdy i při návštěvách okolních muzeí.	**i.** **Z Brd pochází nejstarší známé okem viditelné zkameněliny na světě** *Kodymirus vagans* a *Kodymirus kockurus*. **ii.** **Dokladem složení zdejšího podloží je** zvláštní načervenalý **povrch lesních cest, stejně jako kyselá příchuť vody z** mnoha **brdských studánek.** **iii.** **Skály a kamenná moře jsou** viditelným **pozůstatkem** dávné **geologické minulosti Brd.** Mnoho návštěvníků vůbec nenapadne, že jsou také **domovem** velmi **zajímavých rostlin a živočichů a jedním z nejcitlivějších přírodních biotopů CHKO.**

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**1. NEOBVYKLÉ PŘÍRODNÍ PODMÍNKY** **Díky neobvyklým přírodním podmínkám zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem, který člověku sice nabízel své přírodní poklady, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.**	**b)** **V Brdech,** které jsou nejvyšším pohořím ve vnitrozemí Čech, **můžeme vidět, jak** nadmořská výška, **horské podnebí a geologické podloží chudé na živiny** ovlivnily kvalitu a množství vody, úrodnost půdy, podobu lesů, zastoupení zajímavých rostlin a živočichů, a tím **předurčily i možnosti osídlení a využití zdejší krajiny člověkem.**	**i.** **Brdy jsou nejvyšším pohořím ve vnitrozemí Čech** a mnoho návštěvníků překvapí, že se zde setkávají s drsným počasím, náročným terénem i rostlinami a živočichy, které znají spíše z našich pohraničních hor. **ii.** Neprostupné lesy, močály, bažiny a žádné cesty – díky tomu byly Brdy osídlovány se značným zpožděním a **lidé se usazovali hlavně na okrajích Brd, kde byla úrodnější půda.** Vznik osad v brdských hvozdech souvisel často s lesními řemesly. **iii.** **Lidé využívali zdejší** nerostné **bohatství v** podobě rud, lesy plné zvěře sloužily jako zdroj dřeva, dřevěného uhlí, potaše či dehtu a brdské vody poháněly mlýny, hamry, hutě a doly v okolí.

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**1. NEOBVYKLÉ PŘÍRODNÍ PODMÍNKY** **Díky neobvyklým přírodním podmínkám zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem, který člověku sice nabízel své přírodní poklady, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.**	**c)** **Brdy mohou sloužit jako ukázka toho, jak se člověk vypořádává s řadou přírodních jevů** – od lesních kalamit přes bleskové povodně až po extrémní sucha.	**i.** **Výsledkem reakce člověka na přírodní kalamitu jsou** například **rozsáhlé plochy stejnověkých lesních porostů** v určitých částech území CHKO. **ii.** **Extrémní počasí** v posledních letech stále častěji **otevírá debaty o hospodaření s vodou v krajině** a důležitým tématem je zvyšování schopnosti krajiny zadržovat vodu.

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**2. NETUŠENÉ POKLADY BRD** **Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly netušené přírodní a historické poklady, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.**	**a)** **Dnešní tvář Brd významně ovlivnila armáda, která velkou část území téměř na sto let pro veřejnost uzavřela a část využívá dodnes.** Díky tomu **krajina v CHKO zůstala většinou neobydlená a vznikly zde pozoruhodné přírodní biotopy**.	**i. Nezastavěnost většiny území CHKO je nejzajímavějším fenoménem tohoto chráněného území** – nejsou zde obce, veřejné komunikace ani jinde běžné turistické služby. **ii. Na dopadových plochách bývalých vojenských střelnic v Brdech vznikla** díky odlesnění, střelbě a požárům **nejrozsáhlejší horská vřesoviště v České republice.**

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**2. NETUŠENÉ POKLADY BRD** **Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly netušené přírodní a historické poklady, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.**	**b)** **Zdejší lesy, které tvoří nejrozsáhlejší lesnatou plochu ve vnitrozemí Čech, ukrývají rozmanité zbytky původních přírodních lesních porostů** (horských květnatých bučin, suťových lesů, borů na skalách a kamenných mořích i potočních luhů a podmáčených smrčin). Pečovaly o ně celé generace lesníků, jejichž zkušenosti a každodenní práce rozhodují o zdraví a budoucnosti brdských lesů i dnes.	**i.** **Lesy v CHKO Brdy jsou nejen součástí nejrozsáhlejší lesnaté plochy ve vnitrozemí Čech, ale i územím, kde se stále hospodaří.** Těžba dřeva je tak běžnou aktivitou, se kterou se návštěvník v CHKO setká. **ii.** **Přestože velkou plochu lesů v CHKO zaujímají smrkové monokultury, najdeme zde i zbytky cenných přírodě blízkých lesních porostů.** Jedním z nejdůležitějších úkolů Správy CHKO ve spolupráci s lesními hospodáři je snaha o přeměnu druhového složení lesů (především nepůvodních smrkových monokultur) ve větší části území. **iii.** **Dlouhodobé zkušenosti** generací lesníků a zkoumání nových pěstebních postupů **vedou k tomu, že si dnes lesní hospodáři dovedou poradit s řešením lesních kalamit**, a díky zavádění přírodě blízkých způsobů hospodaření (přeměna druhového složení lesů, ochrana půdy) je také omezit do budoucna.

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**2. NETUŠENÉ POKLADY BRD** **Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly netušené přírodní a historické poklady, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.**	**c)** **V Brdech najdeme památky na významné události z nedávné historie naší země i nenápadná mementa lidských osudů.** Připomínají nám věci, na které bychom neměli zapomenout, i lidi, kteří přispěli k obraně a ochraně těch nejzákladnějších lidských hodnot – mnohdy za cenu velkých osobních obětí.	**i.** **Brdy hrály zásadní roli v dramatických obdobích naší nedávné historie.** Dokládají to vojenské objekty z dob první republiky i německé okupace, památníky odbojářů, zbytky obcí vysídlených nacistickými i komunistickými úřady, bývalý sklad jaderných zbraní okupačních sovětských vojsk či plány na umístění amerického radaru. **ii.** Drobné připomínky starší i novější historie území a osudů lidí s ním spjatých (zaniklé obce, osobnosti místního života) nám **přibližují hodnoty, na které bychom neměli zapomenout – jako je odvaha, svoboda či obětavost.**

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**3. JEDINEČNÉ PŘÍLEŽITOSTI** **Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.**	**a)** Území CHKO **Brdy nabízí jedinečnou příležitost zažít přímo uprostřed Čech kouzlo divoké nezastavěné krajiny bez všudypřítomných výdobytků moderní civilizace.** Dává nám možnost zažít samotu, dokonalé ticho i tmu, které z našich měst a obcí už téměř neznáme.	**i.** **Díky nepřítomnosti staveb a turistických služeb na většině území CHKO nám zejména střední část Brd dává příležitost** okusit „nepřikrášlený“ pobyt v přírodě a **dokázat si, že něco vydržíme, protože jsme zde nuceni spoléhat se více sami na sebe**. **ii.** **Prožitek samoty, ticha a tmy bez rušivých zdrojů světla**, který byl běžný pro nespočet generací našich předků, **je dnes vzácný**. Pokud jej chceme zažít, musíme jej cíleně hledat a **střední část Brd ho jako jedno z mála míst uprostřed Čech nabízí dodnes**.

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**3. JEDINEČNÉ PŘÍLEŽITOSTI** **Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.**	**b)** **Jedinečnost Brd se podaří zachovat pouze tehdy, pokud dokážeme ocenit jejich „necivilizovaný" charakter**, respektovat omezení týkající se pohybu v území, obejít se bez nabídky služeb a těšit se z přírodních krás Brd, aniž bychom je, byť neúmyslně, ničili.	**i.** **Ochrana** nenápadných **brdských fenoménů jako je nezastavěnost krajiny, ticho či tma je velmi složitá.** Tyto typické fenomény patří v CHKO Brdy k nejzajímavějším, ale bohužel i k nejohroženějším. **ii.** **Ochota návštěvníků CHKO Brdy strpět určitá omezení je velmi důležitým aktivním příspěvkem k ochraně** historického dědictví a přírodních hodnot **tohoto území**, i bezpečnosti všech jeho uživatelů. **iii.** **Zakázané zóny představují** nedílnou **součást zdejšího vojenského historického dědictví a přispívají k zajištění bezpečnosti návštěvníků** i ochraně přírodních krás citlivého území.

HLAVNÍ předmět interpretace a interpretační sdělení	**DÍLČÍ předměty interpretace a** k nim náležející **interpretační sdělení**	**Podrobněji rozpracovaná dílčí sdělení** Sdělení mohou být dále rozvinuta nebo kombinována do specifických programů s využitím různých prostředků interpretace. Vždy však platí, že podrobnější sdělení musí podporovat sdělení vyšší, tedy v tabulce směrem vlevo.	
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.**	**3. JEDINEČNÉ PŘÍLEŽITOSTI** **Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.**	**c)** **Bez opakovaných a radikálních zásahů člověka ztratí krajina Brd část své dnešní krásy.** Tyto zásahy, které mohou být nákladné, otevírají prostor pro spolupráci i diskuse o tom, jaká řešení jsou pro zachování přírodních hodnot území nejlepší.	**i. Údržba dopadových ploch řízenými požáry** je názornou ukázkou situace, kdy pro zachování celého ekosystému musí uhořet jednotlivci. **Bez podobných zásahů by však jedinečné ekosystémy zdejších vřesovišť zanikly.** **ii. Praktická opatření na ochranu přírody a krajiny Brd** (pastva, žárový management, změna vodního režimu krajiny či druhové skladby lesa) **jsou** pro ochranu přírody, lesníky/hospodáře, obce i odborníky z různých oborů **jedinečnou příležitostí ke spolupráci při hledání nových přístupů v péči o zdejší území.**

Příloha 10 Klíčová sdělení, vhodné prostředky interpretace a lokality, kde sdělení prezentovat

Hlavní předmět interpretace a sdělení	**Dílčí předměty interpretace a dílčí sdělení** **a** *Prostředky interpretace vhodné pro tato sdělení*				**Lokality,** **kde lze sdělení prezentovat, nebo které se dají využít**
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.** *Prostředky interpretace: Dům přírody (DP) Brd, web – obsahují i všechna dílčí sdělení v různé míře podrobnosti*	**1. Neobvyklé přírodní podmínky** **Díky neobvyklým přírodním podmínkám zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem uprostřed Čech, který člověku sice nabízel své přírodní bohatství, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.** *Prostředky interpretace:* *Expozice DP Brd, návštěvnická mapa CHKO Brdy*	**a.** *Prostředky interpretace:* *Naučná stezka (NS)/ panely na trase, digitální průvodce, exkurze s průvodcem, hledačky*	**i**	*NS z Jinec na Olymp Brd,* ***muzejní expozice***	**Kočka, Hornické muzeum, okolí Jinec**
			ii	***NS Tok,*** *NS Okolím Komárova*	Studánky na území CHKO, cesty s načervenalým povrchem sypané drtí z lomu Červený vrch v bývalém vojenském újezdu, Jedová hora
			iii	***NS Tok***	**Hornické muzeum,** Muzeum Středních Brd Strašice, Brauchitchova skála, Jindřichova skála, Třemšín a okolí
		b. *Prostředky interpretace:* *viz bod a.*	**i**	***NS Tok****, NS Třemošná*	vyhlídková místa na území CHKO i mimo CHKO s výhledy do krajiny, brdské vrcholy, Padrťské rybníky (nejvýše položené chovné rybníky), Malý Tok a okolí
			ii	***NS Lipovsko,*** *NS Padrťské rybníky, NS Kolvín, lesnická NS Klobouček, zmínky na NS z Jinec na Olymp Brd, Okolím Komárova, muzejní expozice, panely na místech, kde je možné vidět doklady osídlení a lidské činnosti (především lesní řemesla)*	Padrťské rybníky, Valdek, Malý Tok a okolí, Třemošná, **okolí Strašic a Tří trubek,** místa s pozůstatky osídlení a doklady lidské činnosti, Podbrdské muzeum Rožmitál pod Třemšínem, Cvokařské muzeum, muzeum Komárov, Hornické muzeum, Špejchar Spálené Poříčí
			iii	***NS Lipovsko****, NS Padrťské rybníky, NS Kolvín, lesnická NS Klobouček, zmínky na NS z Jinec na Olymp Brd, Okolím Komárova, panely na místech, kde je možné vidět doklady lidské činnosti,* ***muzejní expozice***	Padrťské rybníky, okolí Strašic a Tří trubek, **Jedová hora**, okolí Obecnice, místa s doklady lidské činnosti ((těžba, rybníky, lesní řemesla), **Hornické muzeum Příbram**, **Podbrdské muzeum Rožmitál pod Třemšínem, Cvokařské muzeum, muzeum Komárov, Hornické muzeum, Špejchar Spálené Poříčí, Hamr Dobřív**
		c. *Prostředky interpretace:* *viz bod a.*	**i**	***Lesnická NS Klobouček,*** *NS Tok,* ***NS Padrťské rybníky,*** *NS Kolvín, dočasné tematické výstavy*	okolí Obecnice a Toku, lesy v oblasti Padrťských rybníků
			ii	***NS Padrťské rybníky, dočasné tematické výstavy***	místa s melioračními kanály a vybraná místa s přirozeně meandrujícími vodními toky (blízké okolí DP Brdy Tři trubky, okolí Padrťských rybníků)

Hlavní předmět interpretace a sdělení	**Dílčí předměty interpretace a dílčí sdělení** **a** *Prostředky interpretace vhodné pro tato sdělení*				**Lokality,** **kde lze sdělení prezentovat, nebo které se dají využít**
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.** *Prostředky interpretace:* *Dům přírody (DP) Brd, web – obsahují všechna dílčí sdělení v různé míře podrobnosti*	**2. Netušené poklady Brd** **Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly netušené přírodní a historické poklady, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.** *Prostředky interpretace:* *Expozice DP Brd, návštěvnická mapa CHKO Brdy*	**a.** *Prostředky interpretace:* *Naučná stezka (NS)/ panely na trase, digitální průvodce, exkurze s průvodcem, hledačky*	**i**	***Expozice DP Brd**, **NS Jordán**, NS Tok, **NS Kolvín,** NS Padrťské rybníky*	celé území CHKO – nepřítomnost staveb a veřejných komunikací na většině území CHKO, DP Brd Tři trubky, okolí Padrťských rybníků, okolí dopadových ploch, Muzeum Středních Brd Strašice, EVL Hrachoviště a EVL Felbabka, lze využít viditelnou přítomnost trvale nepřístupných armádou využívaných ploch a objektů na území CHKO, zpevněné cesty na území bývalého vojenského újezdu
			ii	***NS Jordán, NS Tok***	vřesoviště na bývalých dopadových plochách Jordán a Tok (pouze po značených trasách)
		b. *Prostředky interpretace:* *viz bod* a.	**i**	***Expozice DP Brd**, **Centrum lesní pedagogiky VLS v Obecnici, Lesnická NS Klobouček**, NS Lipovsko*	DP Brd, Centrum lesní pedagogiky v Obecnici, celé území CHKO
			ii	***Expozice DP Brd, NS Třemšín, Lesnická NS Klobouček***	Centrum lesní pedagogiky v Obecnici + okolí, Klobouček, Jedová hora, Třemšín a okolí, lesy v jižní části CHKO (lesní rezervace v jižní části CHKO)
			iii	***Expozice DP Brd, NS Třemšín, Lesnická NS Klobouček***	Centrum lesní pedagogiky v Obecnici + okolí, Klobouček, Třemšín a okolí, lesy v jižní části CHKO
		c. *Prostředky interpretace:* *viz bod* a. *+ nejen terénní exkurze, ale i prohlídky objektů s průvodcem*	**i**	***NS Jordán**, NS Kolvín, **expozice Benešák***	vojenské objekty, památníky odbojářům, místa zaniklých obcí především poblíž tras NS a značených tras, významná veřejnosti přístupná místa spjatá s činností armády, Muzeum Středních Brd Strašice, Památník Vojna, Muzeum III. odboje Příbram, Atom muzeum
			ii	***NS Kolvín, NS Třemšín, muzejní expozice, brožura – příběhy Brd** (vybrané zkrácené příběhy dobře reprezentující sdělení, zajímavě výtvarně zpracované – např. jako komiks) – ochutnávka pro potenciální nákup rozsáhlejších publikací*	okolí Padrťských rybníků, místa zaniklých obcí a další významná historická místa s mementy lidí a událostí, památníky osobnostem regionu spjatým s Brdy, Podbrdské muzeum Rožmitál, Hornické muzeum Příbram, Špejchar Spálené Poříčí, Muzeum Středních Brd Strašice, Památník Vojna, Muzeum III. odboje Příbram, Atom muzeum, Třemšín a okolí

Hlavní předmět interpretace a sdělení	**Dílčí předměty interpretace a dílčí sdělení** **a** *Prostředky interpretace vhodné pro tato sdělení*				**Lokality,** **kde lze sdělení prezentovat, nebo které se dají využít**
CHKO BRDY **Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnický zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.** *Prostředky interpretace:* *Dům přírody (DP) Brd, web – obsahují všechna dílčí sdělení v různé míře podrobnosti*	**3. Jedinečné příležitosti** **Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.** *Prostředky interpretace:* *Expozice DP Brd, návštěvnická mapa CHKO Brdy*	**a.** *Prostředky interpretace:* *Naučná stezka (NS)/ panely na trase, digitální průvodce, exkurze s průvodcem, hledačky*	**i**	***DP Brd** – připomínka toho, co území nabízí, **NS Tok – trasování a pojetí panelů,** obecně délka tras většiny NS*	Celé území CHKO, kromě jižní části
			ii	***DP Brd** – připomínka toho, co území nabízí, **NS Tok – trasování a pojetí panelů***	Celé území CHKO, kromě jižní části
		b. *Prostředky interpretace:* *viz bod* a. *+ informační panely na vstupních bodech do CHKO, hledačky, Fabiánův pas*	**i**	***Expozice DP Brd**, NS Tok, **minimální počet panelů na naučných stezkách a minimální infrastruktura v CHKO** jako příspěvek zachování jedinečného charakteru Brd*	DP Brd Tři trubky, celé území CHKO, kromě jižní části
			ii	***DP Brd** – připomínka pravidel správného chování návštěvníka jako aktivního příspěvku k ochraně území, **NS Tok – trasování a pojetí panelů,** obecně délka tras většiny NS*	DP Brd tři trubky, celé území CHKO, parkoviště a vstupní body do CHKO
			iii	***DP Brd** – připomínka omezení pohybu v území z důvodu bezpečnosti návštěvníků,*	DP Brd Tři trubky, celé území CHKO, parkoviště a vstupní body do CHKO, omezeně v jižní části
		c. *Prostředky interpretace:* *viz bod* a. *+ upozornění na aktuální managementová opatření na webu*	**i**	***NS Jordán,** NS Tok, **NS Padrťské rybníky***	bývalé dopadové plochy Jordán a Tok, jiný typ managementových opatření na dalších místech, kde probíhají – např. vyřezávání náletových dřevin nebo pastva v okolí Padrťských rybníků apod. (+ upozornění na webu) – výběr míst tak, aby byly blízko značených tras
			ii	***NS Jordán, expozice, prezentace dosažených výsledků nebo probíhajících aktivit na vhodných akcích (např. Bahna)***	Dům přírody Brd Tři trubky, okolí Padrťských rybníků, Dům Natury 2000 Příbram

Příloha 11 Zásady dobré interpretace

Jak se učíme

- **Člověk udrží pozornost jen omezenou dobu: 3 – 30 – 3.** Vezměte si uživatele naučných stezek: téměř všichni u panelu „přibrzdí“ a věnují mu cca 3 vteřiny (!) – přečtou si hlavní titulek a podívají se na fotky. Menší část, kterou panel něčím zaujal, zůstává asi 30 vteřin (!) – přečte si úvodní odstavec a popisky k fotkám. Jen zlomek návštěvníků zůstává cca 3 minuty a přečte si vše.

- **Člověk si různé podněty pamatuje různě: 90 – 50 – 30 – 20**. Nejvíce si zapamatuje věci, na které si může sáhnout nebo je prožít (uvádí se, že až 90 %), méně ty, které vidí a slyší (cca 50 %), přečte (asi 30 %) nebo jen slyší (přibližně 20 %).

- **Člověk si nejdříve všimne toho, co se týká přímo jeho osoby** (uslyší své jméno, zaujme ho něco, co souvisí s jeho profesí či zájmy – tedy tím, co zná). Proto je důležité používat slovník, kterým mluví, oslovovat jej a udržovat s ním kontakt.

- **Člověk přijímá informace postupně a má omezenou kapacitu.** Proto je vhodné je podávat po částech, v jasně oddělených blocích, které spolu souvisí. Počet témat by neměl být vyšší než 3-4. Pokud je jich méně, třeba jen 1 téma, vůbec to nevadí, spíš naopak.

Osm základních pravidel dobré komunikace

- **Vybírejte a buďte struční.** Zjednodušujte, nezahlcujte posluchače zbytečnými detaily nebo nesouvisejícími informacemi. Dejte si ale pozor, aby se nevytratily hlavní souvislosti, bez nichž běžný návštěvník, člověk odjinud nebo s jiným zaměřením, věc nepochopí (!).

- **Ujasněte si, ke komu mluvíte.** Mluvte jeho jazykem a mluvte o tom, co ho zajímá.

- **Mluvte normálně.** Budete-li mluvit a psát jazykem, kterému rozumí žák 7. třídy, máte jistotu, že vám porozumí většina návštěvníků. To není myšleno hanlivě, je to skutečnost. V interpretaci nepřednášíte vědu, ale překládáte ji do srozumitelné řeči.

- **Používejte příběhy a citace.** Lidé si nejčastěji zapamatují příběh. Menší šanci na zapamatování má jedna osamocená myšlenka, nejmenší pak jednotlivé údaje jako jsou názvy, čísla, letopočty.

- **Používejte metafory a přirovnání,** fungují. Vybírejte ale takové, kterým lidé, s nimiž mluvíte, porozumí.

- **Uvažujte o interpretaci jako celku** – propojte všechny detaily, aby se obsah a forma navzájem podporovaly. Vyřezávané dřevěné panely se hodí do expozice o přírodě Šumavy, ne do skláren.

- **Směrovky, upozornění a instrukce musí být jasné.** Není potřeba být originální za každou cenu.

- **Odzkoušejte si své nápady** – testujte, testujte, testujte, ale na správných lidech, kteří odpovídají vaší cílové skupině a nejsou to vaši známí – potřebujete objektivní názor.

Základní zásady interpretace

- **Plánujte.** Přípravu každé interpretace, ať už je to naučná stezka, exkurze nebo webová aplikace, se vyplatí dopředu naplánovat. Ušetří vám to spoustu peněz, práce, času, ale i zklamání. Má území, ve kterém vaše interpretace vzniká, interpretační plán? Držte se ho.

- **Nebojte se provokovat –** zájem, akci nebo reakci, diskusi. Interpretace, která nedokáže vzbudit zájem, je od začátku odsouzena k nezdaru.

- **Vytvářejte vztah –** ke zkušenostem či obavám publika. Pokud interpretujete tak, aniž by se to nějak dotklo zkušenosti návštěvníka, není to pro něj důležité a nebude vám věnovat pozornost. Interpretace musí být pro návštěvníka smysluplná. Přemýšlejte o tom, proč by návštěvníka mělo zajímat, co mu chcete sdělit. Jak může to, co se dozví, využít?

- **Odhalujte skryté souvislosti.** Nesdělujte jednoduše fakta, ale využijte je k odkrývání významů obecnější platnosti. Zážitek poznání (Aha!) je cenný pomocník. Pokud se odhalení podaří, je téměř jisté, že si návštěvník tuto informaci zapamatuje.

- **Předpokládejte omezenou znalost,ale nepoučujte.** Musíte najít správný tón, správnou míru podrobnosti nebo obecnosti, která odpovídá vašim návštěvníkům.

- **Tvořte interpretaci, která je příjemná.** Interpretace není povinná. Je součástí trávení volného času, který chce každý z nás prožít co nejlépe. A pokud vytvoříte panel, který přečtou například jen lidé s výborným zrakem, ostatní interpretaci nepřijmou, protože pro ně příjemná nebude.

- **Interpretace musí být dobře organizovaná** a mít jasnou strukturu. Vše musí fungovat hladce. Od návštěvníka nemůžete vyžadovat velké vypětí, odpočívá. Usnadněte mu to – a máte šanci mu sdělit to, co chcete.

- **Dejte interpretaci jasné téma.** Musí být jasné „o čem to je“, a co chcete návštěvníkovi sdělit. Neodbočujte, nezahlcujte, mluvte k věci.

- **Nebuďte jednotvární.** Nuda je velký nepřítel interpretace, protože otupuje pozornost a snižuje tak zájem něco nového se dozvědět. Pokud ale použijete příliš mnoho zajímavých prvků jako jsou příběhy, citáty, otázky (např. Víte že..?), také to nebude fungovat. Všeho s mírou.

- **Zapojujte.** Je pohodlné být nezúčastněným divákem, ale zpravidla to znamená, že pozorně neposloucháme a jsme přítomni jenom částečně. Tomu pak odpovídá také hloubka zážitku i to, jak dlouho si jej budeme pamatovat. Měli byste předat sdělení způsobem, který si návštěvník zapamatuje – a to se neobejde bez spoluúčasti návštěvníka a jeho zapojení.

- **Vypustili jste ji do světa, musíte se o ni starat.** Vytvořením interpretace vaše práce nekončí. Pravidelně ji kontrolujte a udržujte funkční. Pokud se o ni nemůžete nadále starat, je lepší ji odstranit. Například zchátralá naučná stezka jistě nepřispívá k ochraně místního přírodního a kulturně-historického dědictví, kvůli níž původně vznikla. Pro interpretaci platí, že méně je více.

Několik tipů pro tvorbu panelů naučných stezek

- **Nejde to jinak?** Proč potřebujete naučnou stezku? Koho chcete oslovit? Co mu chcete sdělit? Nejdříve vše naplánujte, a pokud v území existuje interpretační plán, využijte ho.

- **Buďte struční.** Lepší jedna věta, kterou si někdo přečte, než odstavec, který ho odradí. Nedávejte na panel více než 150 slov. Zkracujte, škrtejte a vypíchněte to nejdůležitější. Jak z množství témat, tak informací o daném tématu. Při zkracování vám však nesmí vypadnout souvislosti (!). Bez nich zůstane jen shluk faktů bez hlubšího významu.

- **Buďte čitelní.** Používejte velikost písma nejméně 8 mm (30 bodů) a takové typy písma, které se dobře čtou.

- **Buďte přehlední.** Panely nejsou kniha, lidé je nečtou, ale „skenují“ – potřebují záchytné body. Text proto rozčleňte poutavými nadpisy a podnadpisy do bloků maximálně o 50 slovech.

- **Máte málo času (3 – 30 – 3).** Máte cca 3 vteřiny na to, abyste zaujali, 30 vteřin, abyste předali hlavní sdělení a 3 minuty, abyste přesvědčili. Tomu musí odpovídat forma a obsah hlavního titulku (3‘‘), úvodního odstavce textu (30‘‘) a celkové množství prezentovaných informací (3‘).

- **Věřte Komenskému, ale neučte.** Základní pravidla platí i v interpretaci: postupujte od konkrétního k abstraktnímu, od místního ke světovému a od jedinečného k obecnému. Nezapomeňte ale, že interpretační panel určený pro běžného návštěvníka není školní pomůcka.

- **Používejte lidské příběhy.** Lidé se nejvíc zajímají o sebe a o příběhy druhých lidí. Využijte toho, neuděláte chybu. Pokud možno se přitom vyhněte slovu „příběh“. Je ho dnes všude plno.

- **Ukazujte, zapojte smysly.** Než abyste věci popisovali slovy, raději je ukazujte. Mluvte o nich na místě, kde je možné je vnímat. Čím více smyslů se vám podaří zapojit, tím větší máte šanci, že si návštěvník věc zapamatuje. Kdo přemýšlí nad otázkou nebo řeší úkol, vnímá. Otázky, případně úkoly pro děti, však využívejte uvážlivě, nepřehánějte to.

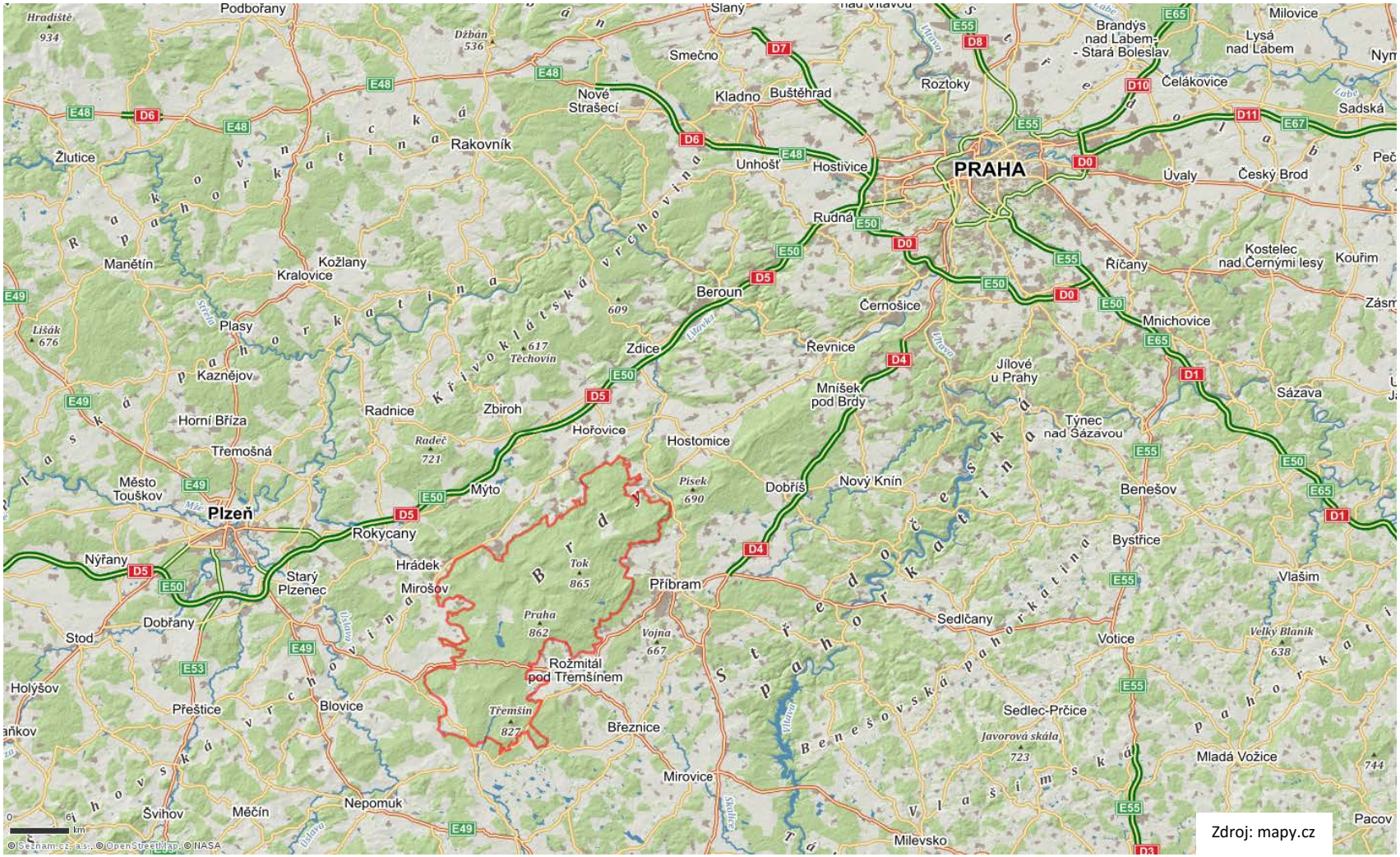
- **Nezaclánějte, buďte sví a testujte.** Buďte velmi opatrní, kam svůj panel postavíte, abyste nepoškodili atmosféru místa. Je mnoho možností, jak může panel vypadat, nebojte se inspirovat jinde. A nezapomeňte nápad otestovat na své cílové skupině – která není složena z vašich známých (!). PS: Musí to skutečně být panel? Nejde to i bez něj?

- **Vypustili jste je do světa, musíte se o ně starat.** Vytvořením a instalací panelů vaše práce nekončí. Na návštěvníka působí nejen obsah, ale především to, jak panel vypadá – a to v okamžiku, kdy k němu přijde. Pokud mu nabízíte stezku, bude pro něj důležitý dojem ze stezky jako celku. Panely i celou stezku proto kontrolujte a udržujte. Pokud se o ně nemůžete postarat, raději je odstraňte. Chátrající stezkou na nikoho dobrý dojem neuděláte.

- **Všeho s mírou.** I ty nejzajímavější prvky jako jsou příběhy, otázky, citáty apod. začnou nudit, pokud se budou neustále opakovat.

Příloha 12 Mapy

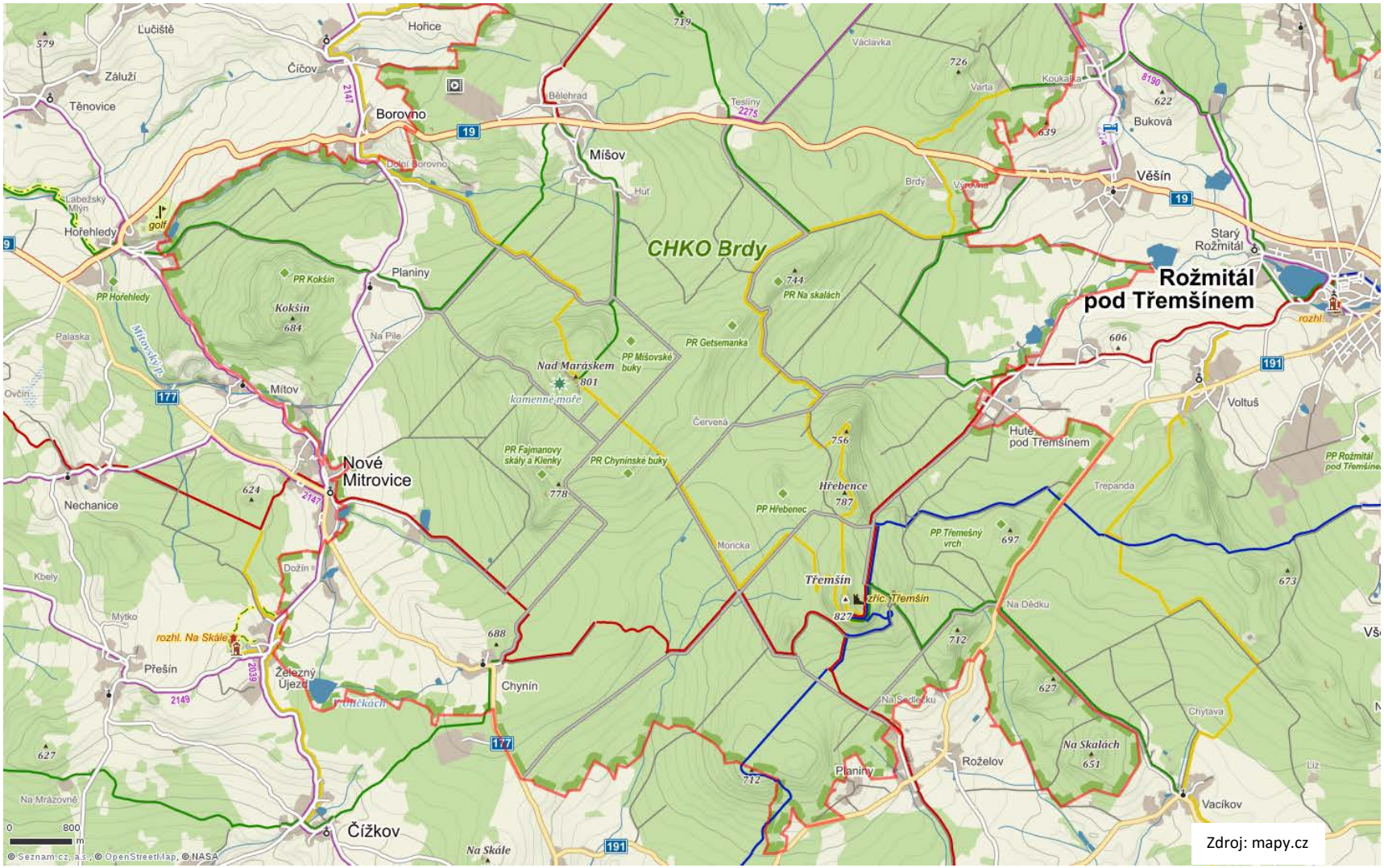
Dostupnost Brd a relativně malá vzdálenost od velkých center – Prahy a Plzně

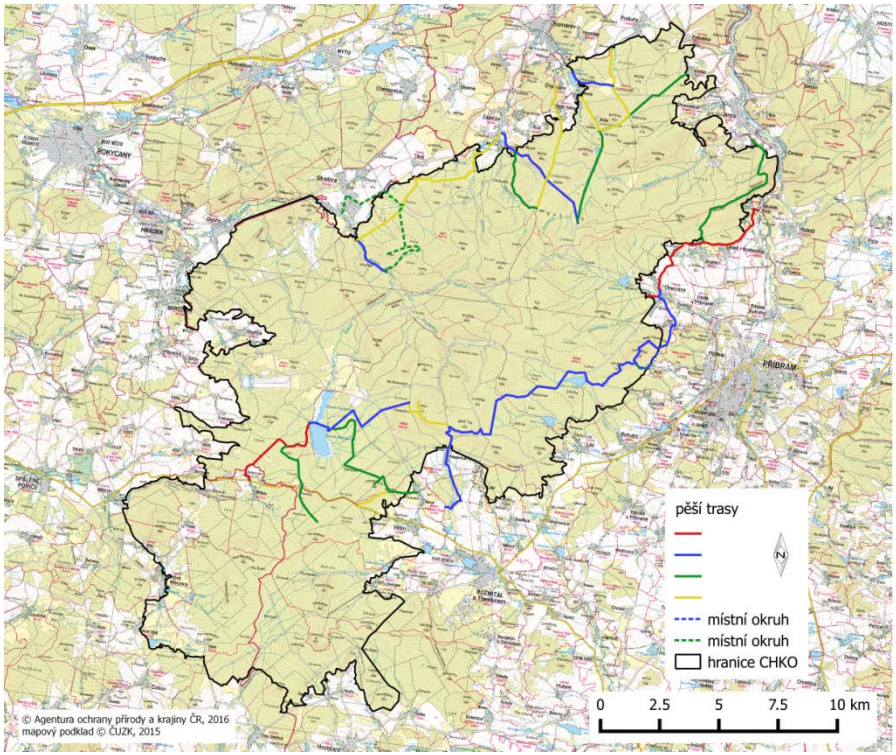
Přehledová mapka CHKO Brdy s vyznačenými maloplošnými zvláště chráněnými územími

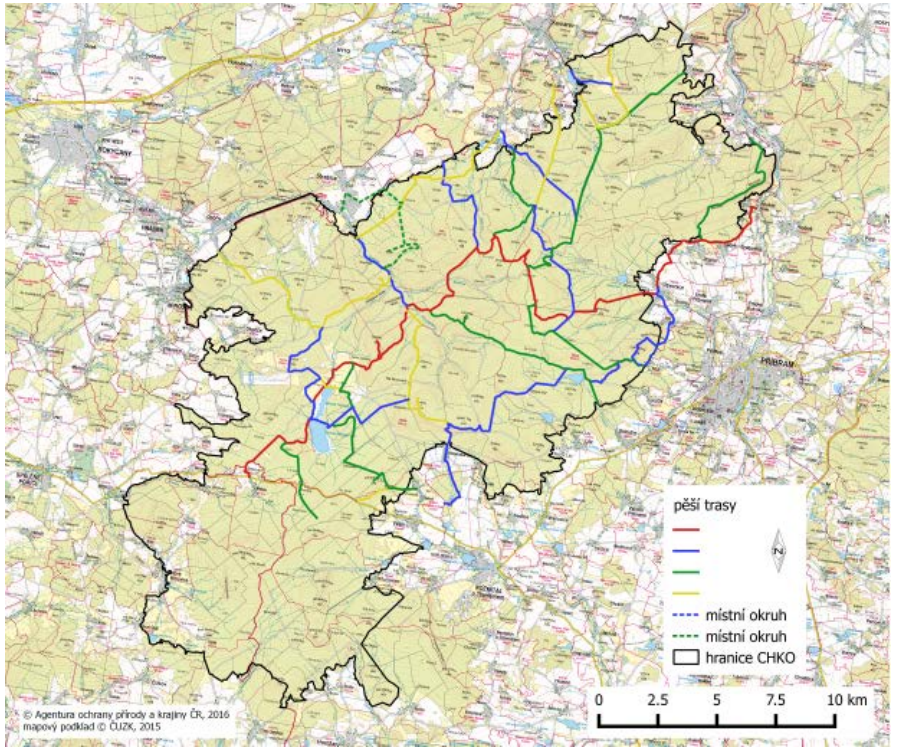

Síť značených pěších tras KČT v jižní části CHKO, kde má pěší turistika dlouholetou tradici

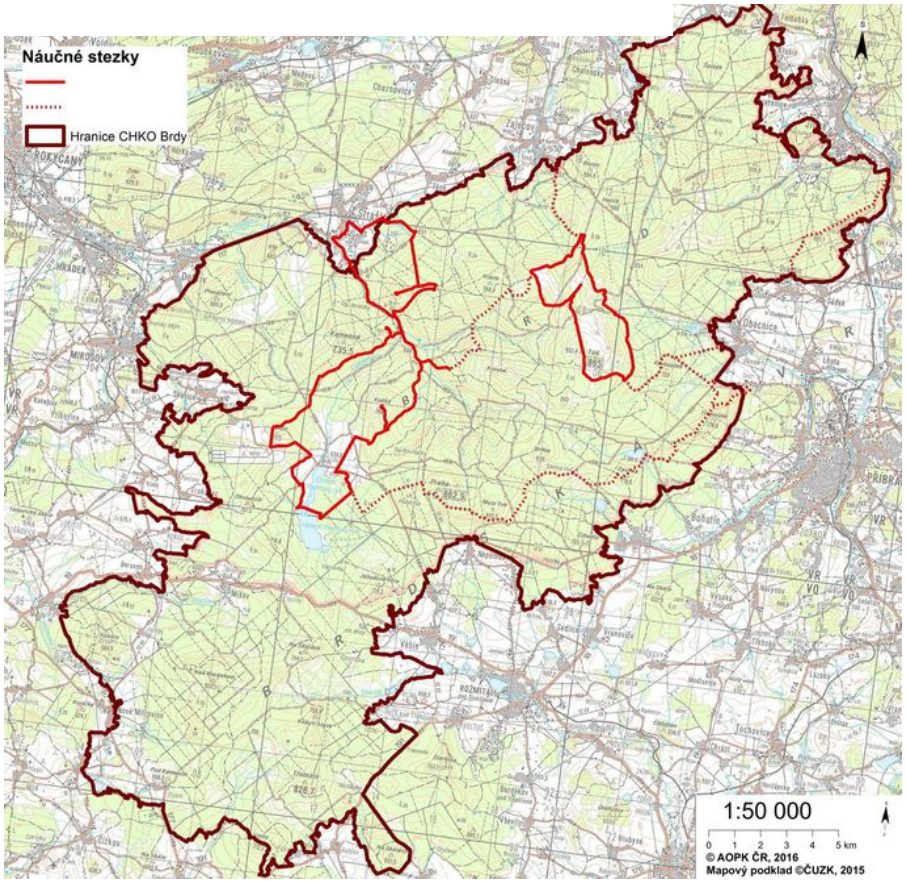

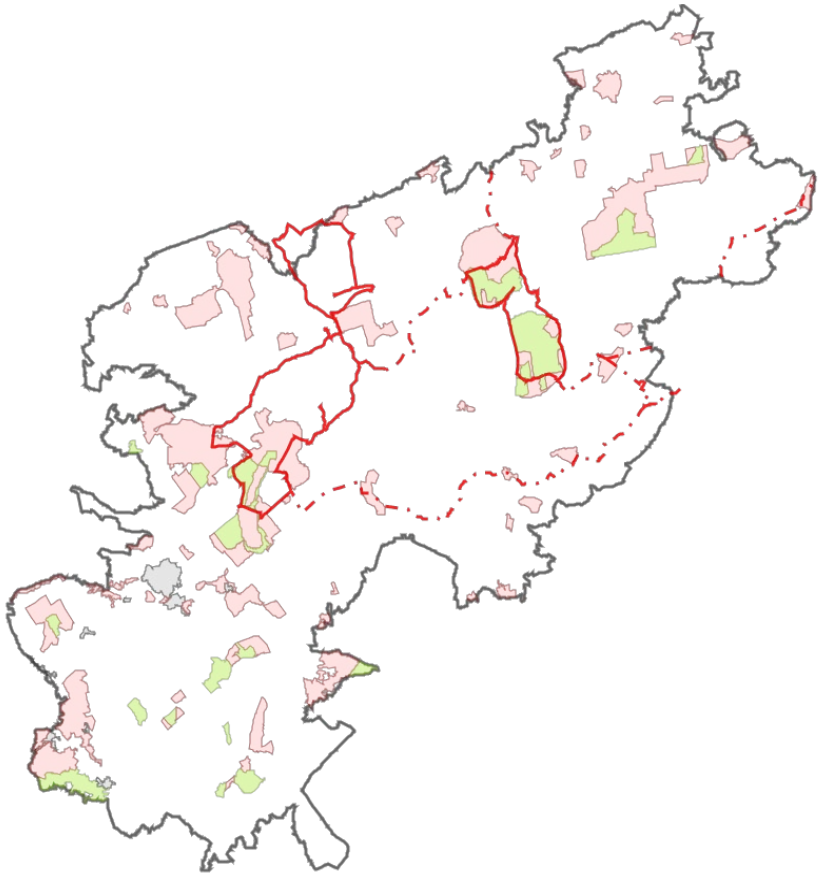
Napojení značených pěších tras KČT na stávající – schválená síť na území bývalého vojenského újezdu s úseky vyznačovanými v roce 2016 (vlevo) a srovnání s budoucím stavem, se kterým se počítá po dokončení pyrotechnické asanace (vpravo)

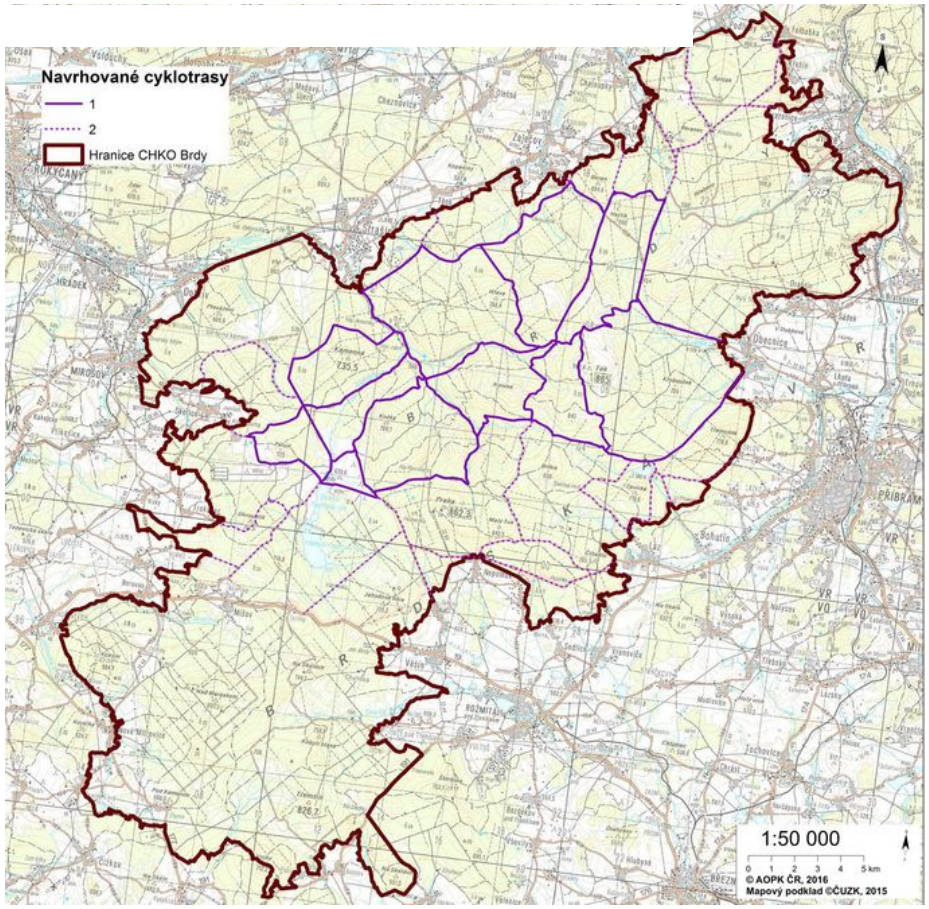

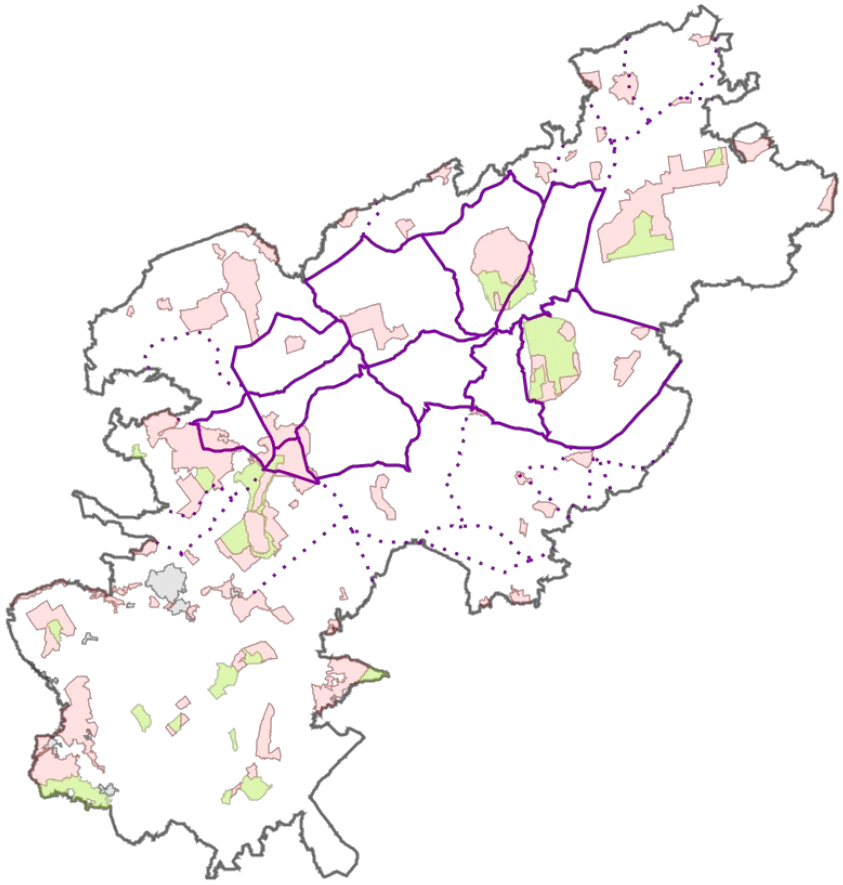
Návrh naučných stezek (zde pro ilustraci tři základní původně navrhované stezky) zpřístupní i turisticky atraktivní a přírodovědně a historicky cenné části CHKO Brdy na území bývalého vojenského újezdu např. v oblasti Padrťských rybníků či dopadových ploch Jordán a Tok

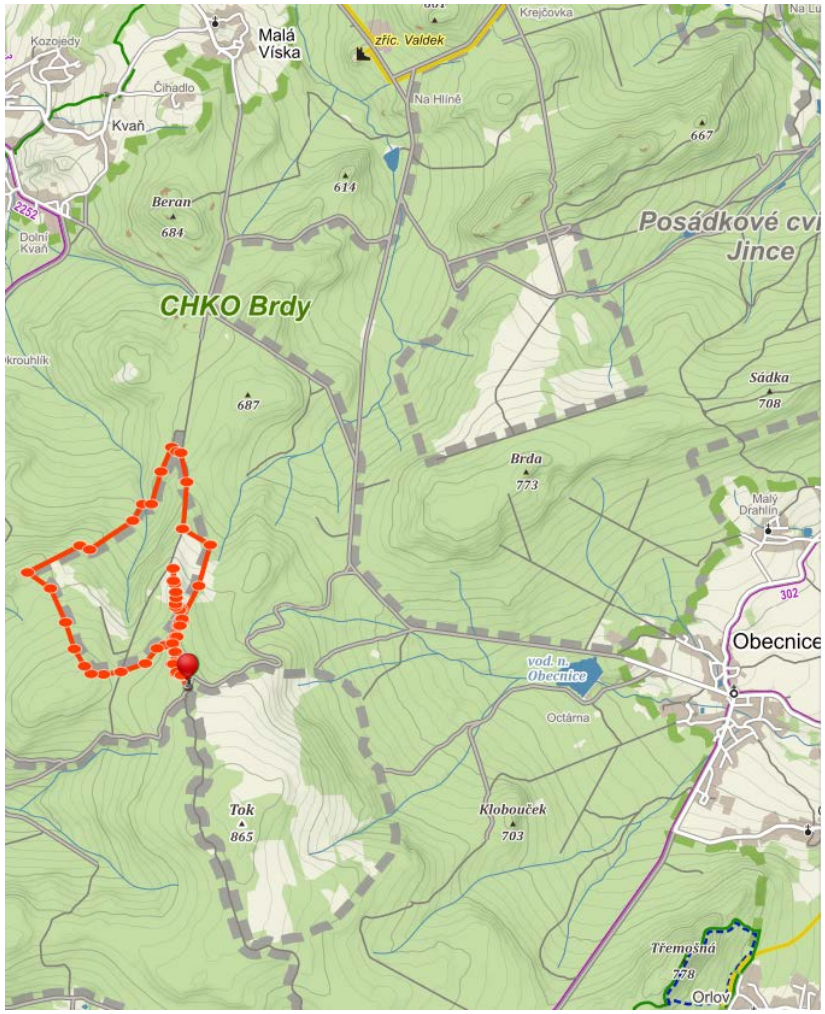

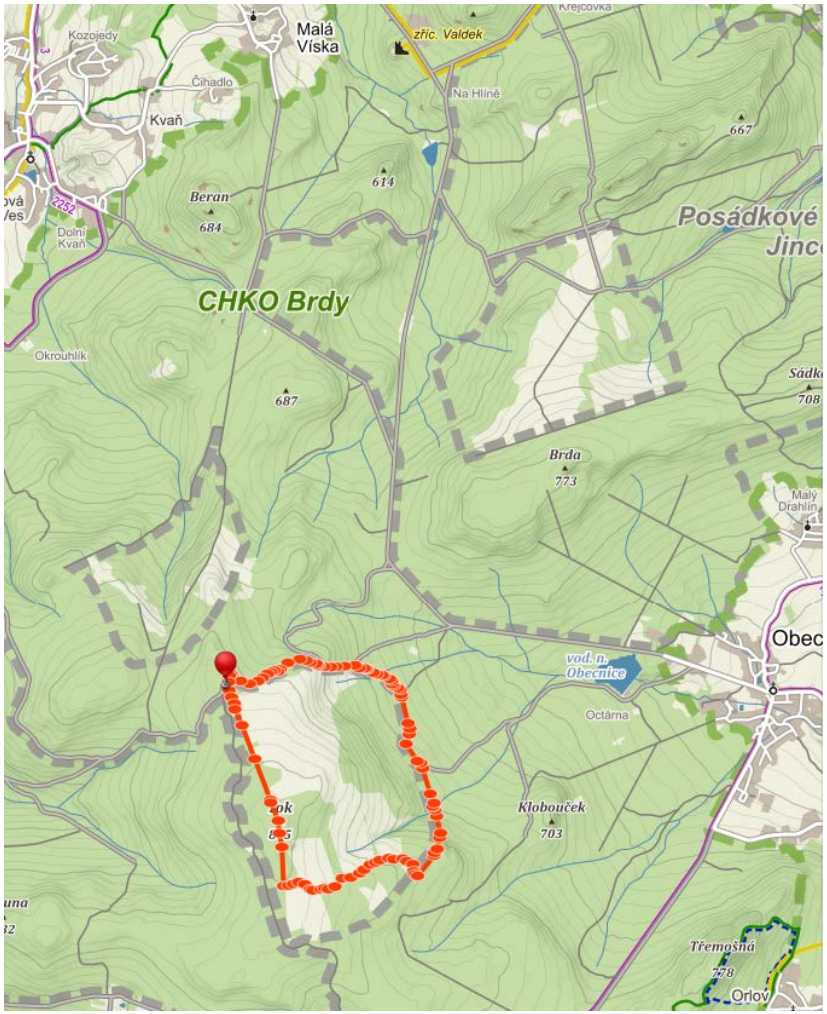
Návrh cyklotras na území bývalého vojenského újezdu také zpřístupní turisticky atraktivní a přírodovědně a historicky cenné části CHKO Brdy - např. oblast dopadových ploch Jordán a Tok

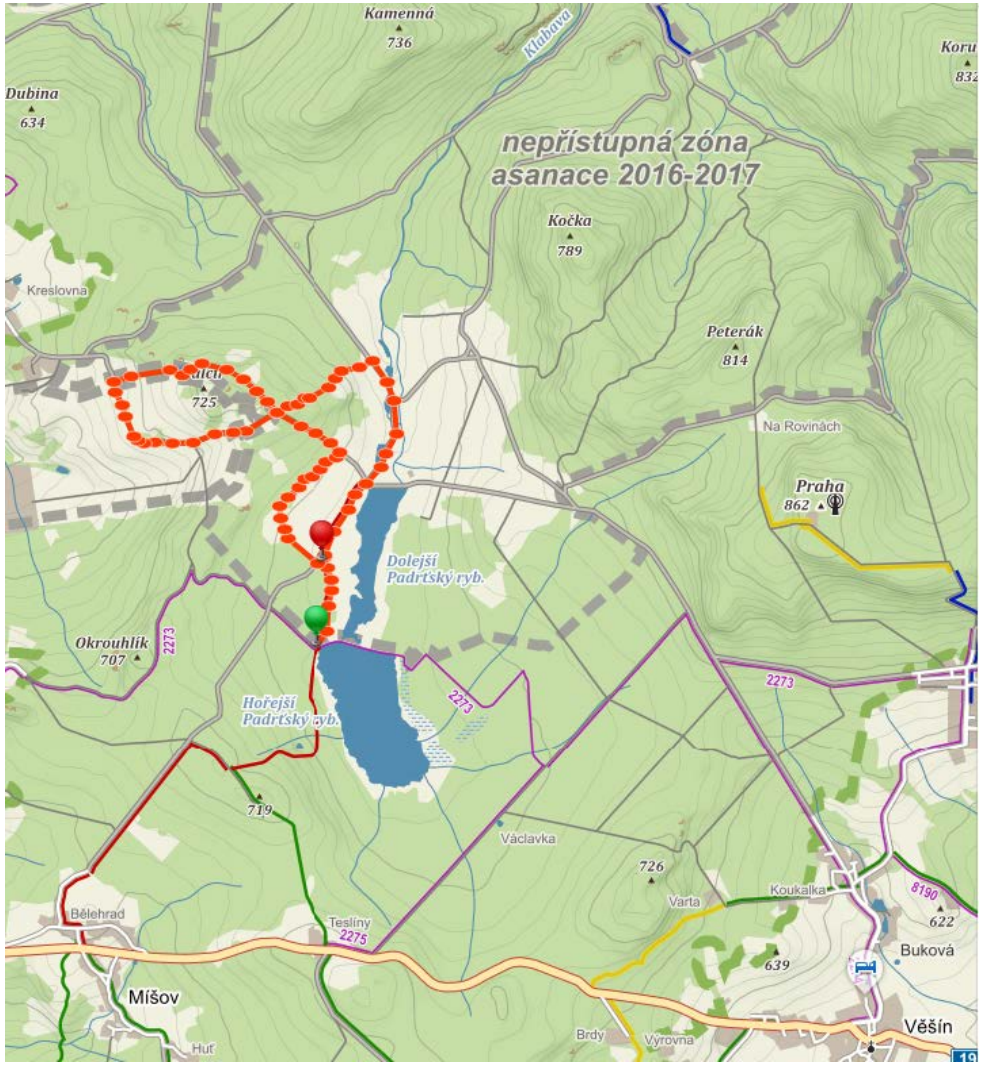
Částečná úprava, zkrácení a rozdělení trasy původně navržené naučné stezky v oblasti kolem dopadových ploch Jordán a Tok na dva okruhy

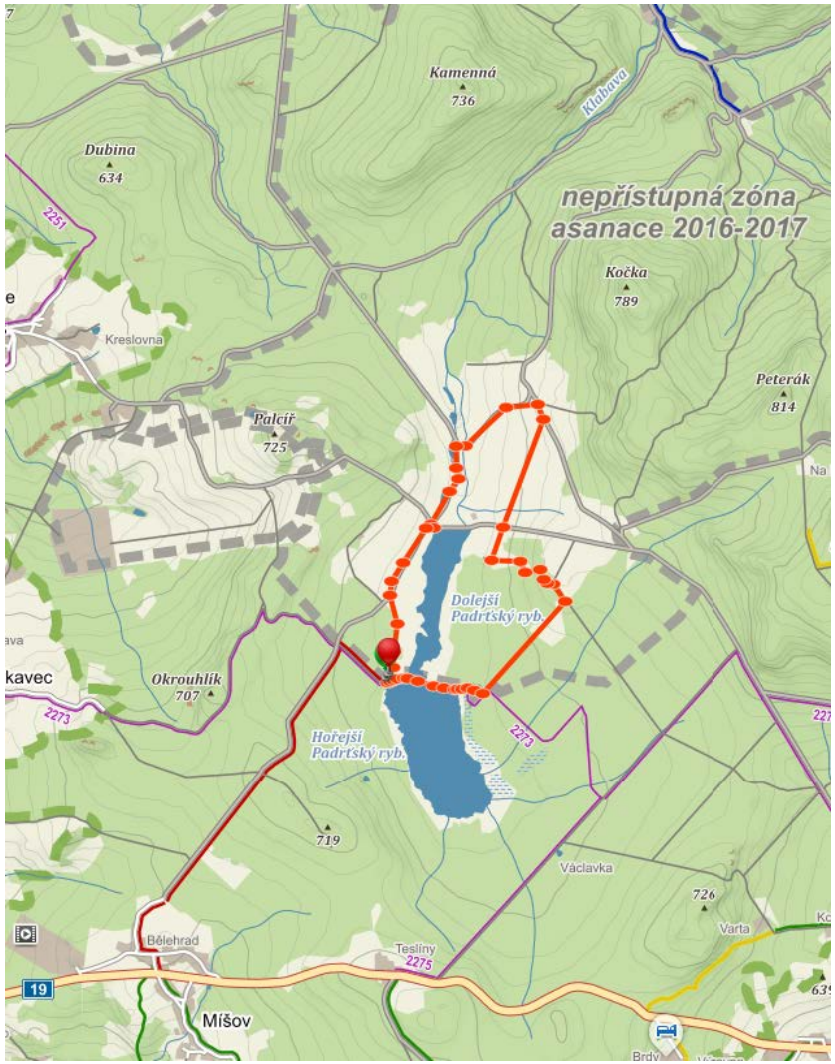

Zdroj: mapy.cz

Částečná úprava, zkrácení a rozdělení trasy původně navržené naučné stezky v oblasti Padrťských rybníků (Kolvín – vlevo – bude dopracován po asanaci)

Zdroj: mapy.cz